

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 9

Opleiding

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten-curatoren

Artikel 91

20-06-2008

Algemene behandeling rapport deputaten-curatoren TU

Voorstel: deputaten-curatoren Theologische Universiteit

Materiaal:

1. rapport deputaten-curatoren TU met bijlagen;
2. aanvullend rapport deputaten-curatoren TU met bijlagen;
3. jaarverslagen en financiële jaarverslagen 2004, 2005 en 2006;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Leiden d.d. 12 maart 2008 met enkele opmerkingen naar aanleiding van het rapport van deputaten-curatoren.

Besluit 1:

het gevoerde, ook financiële, beleid van de deputaten-curatoren, door de GS Amersfoort-Centrum 2005 benoemd in het College van Toezicht van de TU, goed te keuren en hun decharge te verlenen.

Gronden:

1. de leden van het College van Bestuur (CvB) en het College van Toezicht (CvT) hebben in hun rapportage er blijk van gegeven naar behoren hun taken van bestuur en toezicht te hebben uitgeoefend; de door de GS Amersfoort-C 2005 verstrekte opdrachten zijn naar behoren uitgevoerd;
2. de leden van het College van Bestuur hebben een verantwoord financieel beleid gevoerd.

Besluit 2:

nieuw te benoemen deputaten te machtigen:

1. de universiteit in naam van de kerken te besturen volgens het Statuut (zie Bijlage 9.1);
2. de Stichting voor de financiële verzorging van de Opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland, gevestigd te Groningen, als steunstichting voorlopig te laten voortbestaan om legaten die nog op naam van deze stichting staan, te kunnen blijven ontvangen;
3. in samenwerking met de Theologische Universiteit te Apeldoorn de vooropleiding te besturen volgens het desbetreffende statuut en attent te zijn op andere mogelijkheden van samenwerking met deze universiteit;
4. in samenwerking met de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle verantwoordelijkheid te dragen voor de opleiding kerkelijk werker en attent te zijn op andere mogelijkheden van samenwerking met deze hogeschool;
5. voort te gaan op de weg van strategische positionering van de Theologische Universiteit, zoals die blijkt uit de rapportage van deputaten met het zgn. Fredeshiemberaad is ingeslagen; uitgangspunten en randvoorwaarden zijn:
 - a. de Gereformeerde Kerken in Nederland weten zich krachtens artikel 18 KO verantwoordelijk voor het onderhouden van een eigen wetenschappelijke opleiding van hun predikanten, die zowel een bachelor- als een (predikants-)mastertraject omvat;
 - b. de Theologische Universiteit staat open voor en is positief gericht op andere studie-uitgangen ten dienste van de bewaring en voortgang van het evangelie in kerk en wereld;
 - c. samenwerking met andere instellingen dient de beoefening en uitstraling van de gereformeerde theologie nationaal en internationaal ten goede te komen c.q. te versterken;
 - d. de aard en mate van de samenwerking van de Theologische Universiteit met andere instellingen dient in overeenstemming te zijn met de mate van kerkelijke en confessionele verbondenheid met deze instellingen;

- e. inhoudelijke samenwerking en afstemming met het HBO dient m.n. het beroepsvoorbereidend profiel van het onderwijs en het wetenschappelijk profiel van het onderzoek van de TU te bevorderen;
 - f. voorzieningen te treffen in de door deputaten geschetste problematiek van rectoraat en staffuncties tot een maximale en aan de volgende synode te verantwoorden extra formatie van 0,2 fte;
6. voort te gaan op de ingeslagen weg naar de aanvraag van een jaarlijkse rijksbijdrage door de overheid met inachtneming van wat daarover door de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 in artikel 125 is besloten;

Besluit 3:

de volgende generaal-synodale deputaatschappen aan te wijzen als deelnemers in het universiteitsberaad:

aanvullende steunverlening evangelisatie	kerkmuziek
archieff en documentatie	kerkrecht en kerkorde
betrekkingen buitenlandse kerken	raad van advies inzake huwelijk en echtscheiding
bijbelvertaling	radio- en televisie-uitzending van kerkdiensten
diaconale zaken	relatie kerk en overheid
dienst en recht	seksueel misbruik in kerkelijke relaties
eredienst	steunpunt gemeenteopbouw
geestelijke verzorging militairen	toerusting evangeliserende gemeente
generaal-synodale publicaties	zending, hulpverlening en training
kerkelijke eenheid	

Besluit 4

- a. de meerjarenbegroting 2009-2011 van de Theologische Universiteit vast te stellen op basis van door de GS Amersfoort-Centrum 2005 goedgekeurde formatiebehoefte, met inachtneming van het in de meerjarenbegroting 2009-2011 opgenomen personeelsplan;
- b. de bijdragen van de kerken voor de Theologische Universiteit in de jaren 2009 tot en met 2011 te bepalen op de bedragen, zoals deze vermeld zijn in de meerjarenbegroting 2009-2011 en, wanneer de loonkostenontwikkeling daartoe aanleiding geeft, aan te passen op grond van werkelijke uitkomsten in overleg met deputaten financiën en beheer.

Grond:

de bijzondere situatie, namelijk dat de begroting van de Theologische Universiteit voor ongeveer 80% uit personeelskosten bestaat, maakt het noodzakelijk dat bij een afwijking tussen de begrote en werkelijke loonkostenontwikkeling de bedragen worden aangepast in overleg met deputaten financiën en beheer.

Besluit 5:

- a. de bijzondere leerstoel, uitgaande van het Archief- en Documentatiecentrum (ADC) van de Gereformeerde Kerken, aan de Theologische Universiteit te Kampen met als leeropdracht 'De geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland in de context van het Nederlands protestantisme', voort te zetten;
- b. de termijn van instelling van de bijzondere leerstoel opnieuw op zes jaar te stellen, waarna een gemotiveerd verzoek tot verlenging aan de synode gedaan kan worden;
- c. aan het College van Bestuur van de TU op te dragen erop toe te zien dat het Reglement voor bijzondere leerstoelen aan de Theologische Universiteit wordt nageleefd.

Gronden:

1. ook voor de komende jaren is de versterking van het onderzoek en het daaraan gerelateerd onderwijs op dit terrein nog steeds gewenst en nodig;
2. in de afgelopen jaren heeft de bijzondere leerstoel aan de verwachtingen beantwoord. De nauwe verbinding met het ADC is vruchtbaar gebleken;
3. het is zinvol dat na zes jaar opnieuw getoetst wordt of de bijzondere leerstoel voortgezet zal worden;
4. het Reglement voor bijzondere leerstoelen aan de Theologische Universiteit voorziet in de uitvoeringsbepalingen.

Bespreking

De bespreking van deze en andere voorstellen rond de Theologische Universiteit te Kampen (TUK) vindt plaats verspreid over verscheidene dagen. Dat heeft niet te maken met de gedachte als zou de vergadering zeer kritisch staan tegenover de TUK. Integendeel. Van alle kanten wordt warme waardering uitgesproken voor het werk dat aan de TUK gedaan wordt en voor de inzet van al het personeel. Probleem tijdens deze zittingen is dat er een nieuwe wet op het Hoger Onderwijs in de maak is. Willen we als TUK binnen de nieuwe voorwaarden die de wet stelt als eventueel gesubsidieerde instelling mee draaien, dan zal dat een wijziging van de huidige bestuursstructuur impliceren. Meer over deze structuur met de bijbehorende besluiten zie Acta, art. 95.

Bij de eerste bespreking op 17 mei zijn van deputaten aanwezig dhr. D. Laan, ds. P. Niemeijer, mr. P.T.Pel en dr. W.F. Wisselink. Het dagelijks bestuur van de TUK wordt vertegenwoordigd door de rector, prof. C.J. de Ruijter en dhr. N. Versteeg. Namens de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn wonen ds. D. Quant en J. van de Berg de bespreking bij.

De Ruijter kenschetst de TUK als een kerkelijke opleiding in een veranderende omgeving. Alles verandert om ons heen, de mensen, de organisatiestructuren. Dat kan ook een instantie als de TUK niet onberoerd laten wil ze universiteit, opleiding zijn in deze tijd. Hij geeft eerst een overzicht van de stand van zaken van dit moment.

Stand van zaken

Ooit was de TUK een opleiding met een eenduidig profiel. Je ging, als je dominee wilde worden, zes jaar studeren in Kampen. Dat is nu anders. Op dit moment kent de TUK vier opleidingen. Allereerst is er de vooropleiding; niet van wetenschappelijke aard, maar wel een apart instituut dat met ere genoemd moet worden. Daarnaast zijn er drie opleidingen die deels naast elkaar, deels na elkaar lopen: de bachelor gevolgd door de driejarige masteropleiding, beroepsgericht. Daarnaast is er sinds vorig jaar een eenjarige masteropleiding. Daarmee kan, om in oude termen te blijven spreken, een doctoraal theologie worden behaald. Deze opleiding is niet gericht op het predikantschap, maar geeft wel toegang tot promotie..

Eigenheid en organisatorische processen TUK

Er kunnen binnen de TUK drie processen worden onderscheiden: onderzoek, onderwijs en dienstverlening. Wezenlijk voor de eisen die deze tijd stelt aan het hoger onderwijs is dat deze drie processen op elkaar afgestemd dienen te zijn. Dat lijkt voor onderzoek en onderwijs voor zich te spreken, maar de poot dienstverlening is een proces dat een eigen, volwassen betekenis heeft. De aanwezige kennis moet aangewend (kunnen) worden in de samenleving. Daarnaast is vanuit die samenleving ook steeds meer vraag. Het hoger onderwijs vormt op deze wijze een kruispunt tussen de samenleving en de wetenschap.

Deze drie aspecten zijn voor de docenten zo verdeeld: 60% onderwijs, 30% onderzoek en 10% dienstverlening. Dan is er ook nog 10% nodig voor de organisatie zelf. Aan andere universiteiten is er doorgaans minstens 40% beschikbaar voor onderzoek. De onderwijslast ligt in Kampen dus relatief hoog en de dienstverlening is een nog onderontwikkeld proces. Daar wordt wel in geïnvesteerd nu, maar veel verder dan het geven van adviezen naar aanleiding van vragen vanuit de kerken komen we nog niet. Er bestaat nog geen volwassen structuur voor. Wel wordt de TUK geconfronteerd met veel wensen vanuit de kerken. De kerken willen graag de vruchten plukken van de arbeid en de ken-

nis die opgedaan is. Dat houdt tegenwoordig meer in dan het afleveren van predikanten; denk dan aan permanente educatie en nascholing, pao-cursussen, publicaties etc. De kerkelijk werker is in opkomst. Het theologisch veld wordt breder. Zo worden steeds meer wensen bij de TUK neergelegd en de universiteit de uitdaging voorgehouden mee te denken in dat veranderende veld.

Belangrijk is vast te stellen dat de kwaliteit van de TUK door de overheid erkend is. De gehouden visitaties hebben dat uitgewezen. Dat is bereikt met de formatie die aanwezig is. Maar de omvang daarvan is wel spannend. De grenzen van wat bereikt kan worden zijn duidelijk in zicht. Verdere ontwikkeling van de dienstverlening zit er dus nauwelijks in. Een belangrijk aspect daarbij is dat de studentenpopulatie steeds meer divergerend is. Vroeger had je zeg 12 studenten – dat werden 12 dominees. Nu is dat maar de vraag. We hebben mannelijke, maar ook steeds meer vrouwelijke studenten. Het beroepsperspectief, van zowel de mannen als de vrouwen, staat lang niet altijd op voorhand vast.

Identiteit

De TUK is vanouds de school van de kerken. Zo is zij in 1854 gesticht om predikanten op te leiden voor de kerken. De TUK heeft dus een confessionele identiteit, nauw verbonden met de kerken. Dat betekent dat je aan brongerichte theologie doet. Dat is anders dan momenteel op andere universiteiten veelal gebeurt, waar veel meer sprake is van een maatschappijgeoriënteerde theologie. Brongerelateerd betekent bezig zijn met de ultieme bron waaruit de christen zijn kennis put: de Bijbel. Daarbij is met overtuiging gekozen voor een wetenschappelijke opleiding, niet voor een seminarie of een beroepsopleiding. De TUK acht dat nodig om daadwerkelijk het theologisch gesprek aan te kunnen gaan. Niet enkel op basis van de bestaande kennis, maar door het opdelven van oude en nieuwe dingen uit Gods Woord, om op deze wijze in gesprek te blijven met de wetenschap.

Ontwikkelingen op het niveau van de instelling

Vastgesteld moet worden dat de procestijd enorm is toegenomen. Dat is de tijd die je nodig hebt om te voldoen aan allerlei eisen en de planning. Tien jaar geleden kende de TUK nog geen formatieplan. Waren de docenten koninkjes in eigen koninkrijk. Was er geen kwaliteitszorgsysteem. Nu zijn dat vereisten voor elke onderwijsinstelling. Het kost tijd en energie om dat op orde te houden. Daarnaast moet het onderwijs meer in markttermen gaan denken. Dat geldt zowel op het niveau van de student als op het niveau van de instelling. De student is consument geworden en stuurt zijn eigen leerproces. De keuzemogelijkheden die hij heeft zijn veelal doorslaggevend. We moeten ons realiseren dat 'Kampen' dan zomaar 'een' optie wordt temidden van andere opties. Dat merk je ook op open dagen. Mensen zijn geïnteresseerd, vinden het leuk, maar gaan ook elders kijken: Oudestraat Kampen, VU Amsterdam, Apeldoorn. Vroeger onbestaanbaar, nu een gegeven. Dat betekent dat 'Kampen' zich in de markt moet zetten, aantrekkelijk moet zijn, moet concurreren. Dat vraagt een heldere profilering. We moeten aantrekkelijke producten bieden. Maar dan wel met minder of hooguit gelijkblijvende financiële middelen.

Ontwikkelingen in het onderwijsveld

Sinds zes jaar leven we in Nederland in het tijdperk van de Bachelor en de Master. Na drie jaar behaal je het eerste diploma en dan komt de vraag: ga ik hier verder of elders. In Nederland of elders in Europa. De Master is meer los komen te staan van de Bachelor als het kandidaats stond van het doctoraal. Er is grotere differentiatie, met veel in- en uitstapmogelijkheden.

De relatie met het HBO is ook aanzienlijk gewijzigd. Vanuit het kabinet is behoorlijk wat geld vrijgemaakt om binnen het HBO te investeren in onderzoek. Daarmee vervaagt de grens tussen het HBO en het WO gemakkelijk. Binnen het HBO ontstaat een rand van wetenschappelijk onderzoek, binnen het WO wordt een praktijkkant steeds meer noodzakelijk. De academievorming binnen het HBO leidt ook tot drie dezelfde processen: onderwijs, onderzoek en dienstverlening.

Concreet voor de TUK en voor de kerken betekent dat dat we nu een GHBO hebben met een opleiding tot kerkelijk werker. Voor de masteropleiding daar draagt de TUK mee de verantwoordelijkheid. Dat GHBO is inmiddels omgebouwd tot een volwassen academie. Zo kloppen we regelmatig op elkaars deur.

Naast het reguliere onderwijs is er steeds meer vraag naar extra modules: opleiding voor oudere instromers, extramurale cursussen, postacademisch onderwijs enz. We moeten ons realiseren dat

de TUK niet alles in huis kan hebben, dus gaan we allianties aan, joint ventures, bijvoorbeeld met het GHBO in Zwolle maar ook met de Vrije Universiteit van Amsterdam. Het is absoluut noodzaak om knowhow te gaan combineren.

Als je dit plaatje overziet – dan blijft er van de vroegere vanzelfsprekendheid en overzichtelijkheid van de TUK weinig meer over. Het was de school van de kerken. Maar door het veranderende onderwijsveld staan we voor de vraag: welke plek willen we, moeten we innemen in dit veld?

Ontwikkelingen in de theologie binnen Nederland

Naast al deze ontwikkelingen in het onderwijsveld zien we ook verdere veranderingen in de theologische wetenschap. De wetenschappelijke beoefening ervan heeft zich in veel gevallen ontwikkeld tot wat je zou kunnen aanduiden als religiewetenschap. Theologische faculteiten zijn opgeheven of een departement geworden binnen de faculteit geesteswetenschappen. Je mag rustig stellen: de theologie is als zelfstandige wetenschap op zijn retour. Oorzaken daarvan zijn de maatschappijgerichte theologie en het multicultureel karakter van Nederland.

Religiewetenschap verdraagt zich moeilijk met kerkelijke doelen. In overlegorganen merk je steeds vaker dat de kerkelijke opleiding in de hoek staat waar de klappen vallen. Tegelijkertijd geeft dat ons ook kansen: het benadrukken van de eigenheid, we willen een krachtige, confessionele identiteit uitdragen. Als de theologie op zijn retour is, kun je je juist daar profileren. Er zijn nog maar weinig plekken meer in Nederland waar werkelijk brongerichte theologie gegeven wordt. Dat geeft ons de kans om juist dat te benadrukken en verder te ontwikkelen.

Strategie

De kerntaak van de TUK blijft een opleiding gericht op de verkondiging van het evangelie. Dat hoort bij een kerkelijke opleiding. Dat willen we een krachtige plaats geven binnen het geheel zoals boven omschreven. Er mag veel veranderd zijn, die taak zal centraal blijven staan.

We willen werken aan meer afgestudeerden vanuit en voor de kerken. De wisselende omgeving en maatschappij waarin we leven is een prachtige kans om het evangelie te laten klinken. Met andere woorden: het gereformeerde profiel dient behouden te blijven – ook in een veranderend veld.

Concrete agenda

Wat staat de TUK dan in de komende jaren te doen. We noemen een aantal punten:

- samenwerken met de TU in Apeldoorn en met de GHBO in Zwolle. Dat zijn voor ons de eerst aangewezen instellingen om mee samen te werken. Met Apeldoorn zijn de onderzoeksgroepen al geheel in elkaar geschoven. Op het gebied van onderwijs zijn hier nog verbeterpunten mogelijk. Ook het GHBO is een goede partner om in te investeren, gelet op de vorming daar van de kerkelijk werkers bijvoorbeeld. Het is belangrijk om het onderwijsaanbod in Zwolle en Kampen op elkaar af te stemmen. Daarmee maken we de instroom zo breed mogelijk.
- Een tweede punt wat ons te doen staat is een verbreding van het aanbod. Nu het marktdenken zo in opkomst is, moeten we daar op een goede manier een eigen plek innemen. Dat is niet alleen voor de TUK, maar ook voor de kerken van belang.
- Verder moet het onderzoek verder gefaciliteerd worden. Omdat ook allerlei staftaken uitgevoerd moeten worden wordt het beoogde percentage niet gehaald, terwijl dat al lager ligt dan op de andere universiteiten.
- De dienstverlening willen we graag verder ontwikkelen. Nu ligt dat veelal in de individuele sfeer, docenten die benaderd worden met specifieke vragen of problemen. Daarvoor willen we zo mogelijk een 'makelaar' aanstellen die de knowhow van de TUK moet gaan combineren met de vragen vanuit de samenleving.
- Op bescheiden schaal wil de universiteit ook internationaal meer betekenen en wellicht gaan samenwerken. Maar dit staat nog in de kinderschoenen. Nederland is klein en het buitenland is erg groot.

Om deze agenda te realiseren is, tot slot, een gezonde financiering nodig. Dan kan de TUK de eigenheid, die het kreeg in de geschiedenis van anderhalve eeuw, ook nu, in een veranderde samenleving, behouden. Een eigen, goede plek – in een nieuwe bedding. Een kerkelijke opleiding in een veranderde wereld.

Bespreking

In de vergadering wordt het belang van de TU benadrukt. Niet alleen voor de kerken, maar met name ook als wetenschappelijk instituut waar de Gereformeerde theologie wordt beoefend. Dat is in deze tijd, met name ook als instrument in de confrontatie met de Islam, van vitaal belang. De instelling moet daarom up-to-date blijven, ook al vraagt het offers om de TU in de toekomst overeind te houden. De inzet en de trouw en de volharding waarmee het werk daar gebeurt stemt veel afgevaardigden tot grote dankbaarheid. Het bijzondere van Kampen, de brongerichte theologie, dient onverkort in stand te blijven.

Er ligt een boeiend verhaal van prof. De Ruijter – maar alles zal niet tegelijk kunnen gebeuren. De toonzetting wordt gewaardeerd. Het zijn geen klachtverhalen, maar kansverhalen. Maar waar liggen de prioriteiten? Tijdens de synode van Leusden lag er het verhaal over het kenniscentrum – een grote omwenteling. Nu ligt er weer een herstructurering. Kunnen we dat wel waarmaken? Is de doelstelling van Leusden gehaald? Zou het niet zinniger zijn om wat je wilt te vertalen in concrete doelen? Dat voorkomt wellicht teleurstellingen.

De steeds verdergaande samenwerking met het GHBO is een ontwikkeling die vanuit de vergadering toegejuicht wordt. Kan het IRTT daar ook niet in betrokken worden? Hoe functioneert een eventuele overstap van de GHBO naar de TU? Wordt dat de studenten makkelijk gemaakt of liggen er – wellicht onnodige – drempels?

Er bestaan zorgen over het draagvlak binnen de kerken voor de TU. Vroeger was het ook in de herten van de kerkleden 'onze school'. Dat is hard aan het veranderen. Dat heeft negatieve consequenties, zowel voor de financiering als voor, nog belangrijker, het aantal studenten dat naar de TU gaat. En die studenten zijn broodnodig om de vacatures in de toekomst op te vullen. Hier ligt een taak voor ons allemaal. De TU zal daarom actiever aan de slag moeten op het grondvlak. Daar moeten de 'aandeelhouders' geworven worden. Het is toch 'te gek voor woorden', zoals een andere afgevaardigde het uitdrukt, dat studenten aan een andere universiteit de studie gaan volgen? Inderdaad ligt hier primair een taak voor de kerken.

We moeten dan ook kritisch durven kijken. Waren docenten vroeger niet meer dan nu vanzelfsprekend in de kerken aanwezig in woord en geschrift? Er waren publicaties die iedereen kon lezen. Dat was een impuls voor het meelevend aspect bij de achterban. Wellicht moet hier weer wat meer aandacht voor komen.

Hoe functioneert het universiteitsberaad. Is dat meer dan eenrichtingsverkeer? Of plukt Kampen ook de vruchten van de dingen die in andere instituten, denk aan SGO en DTEG bijvoorbeeld, worden ontwikkeld?

Hoe functioneert de onderlinge verbondenheid binnen de TU? Kijken we naar een onderwerp als hermeneutiek dan lijkt het wel alsof De Bruijne in zijn eentje het bos in wordt gestuurd. Het is belangrijk bij zo'n onderwerp te laten zien dat de studie ernaar breed wordt gedragen. Een enkele afgevaardigde verwoordt expliciet de pijn die hij ervaart wanneer de naam van De Bruijne in publicaties en op websites keer op keer in verband gebracht wordt met Schriftkritiek. Even zovele keren is die kritiek met kracht van argumenten weerlegd. Maar het raakt. Het raakt De Bruijne persoonlijk en het raakt de kerken. Die spanning ligt er en daar moeten we ook als kerken tegen in het geweer komen. Denk ook aan de bezwaarschriften die bij de synode zijn ingediend tegen publicaties en de verdediging ervan door de CvT. Daar is door de CvT veel werk in gestoken om de bezwaarden van een antwoord te voorzien. Is het niet mogelijk dat te populariseren? Er moet voor worden gewaakt dat we een klimaat in de kerken krijgen – of houden – waarbinnen het feitelijk onmogelijk wordt wetenschap te beoefenen. Want in die beoefening komen nieuwe dingen naar voren die we nog niet kenden en dan brandt er in die keuken ook vast wel eens wat aan. Maar dat is eigen aan de wetenschap. Zeker, de kerk is pijler en fundament van de waarheid – maar het proclameren van die waarheid in andere tijden vraagt ook om adequate verwoording van die waarheid. Voor die moeilijke taak staat de TU – en de manier waarop ze die taak uitvoert verdient hartelijke ondersteuning.

De kwaliteit van het werk aan de TU is onomstreden. Een van de afgevaardigden wijst op de naamsbekendheid bijvoorbeeld in Indonesië. Maar is het in deze globaliserende wereld niet mogelijk om internationaal meer samen te werken?

Tot slot wordt gevraagd hoe de positie van de rector te versterken is. Hij is van docent manager geworden – dat is een offer dat gevraagd wordt. Is daar voldoende tijd voor?

Als voorzitter van het College van Bestuur begint ds. Niemeijer met de beantwoording. De manier waarop de vergadering het gesprek is aangegaan met de TU wordt als een belangrijke steun ervaren. De TU wil de School der Kerken zijn – en het is fijn te zien dat de synode daar zo achter gaat staan.

Redden we het, zoals gevraagd is? De Here heeft ons de opdracht gegeven om Zijn Woord te bewaren, te verkondigen en te verbreiden. Die opdracht moeten we ons eigen maken. De TU gelooft rotsvast in de vitaliteit van de leer van de Bijbel zoals die in de confessie is samengevat. Als we van daaruit leven en theologie bedrijven zal God de ruimte geven. Praktisch betekent dat in onze tijd dat je het aanbod moet verbreden. Dat heb je nodig om te overleven. Dat betekent naast het opleiden van predikanten ook ondersteuning van gemeenten in het zijn van pijler en fundament. De voorzitter van de CvB constateert met dankbaarheid de opmerkingen die zijn gemaakt over het aantal studenten. De synode, als vergadering van de kerken, heeft daarin met name tot zichzelf gesproken. De woorden worden vanuit Kampen van harte onderschreven. Ook in Kampen is de waarneming gedaan dat de vanzelfsprekendheid weg is en dat er plaatselijk nauwelijks meer voor de TU wordt gebeden. De TU wil in dezen ook wel de hand in eigen boezem steken. Er zijn, zeker als het gaat om publiciteit en publicaties, wel dingen blijven liggen de laatste jaren. De suggesties die gedaan zijn om meer open te zijn en actief positie te kiezen zullen worden meegenomen.

De positie van de rector in de veranderende structuren is duidelijk verzwakt, zoals ook door een aantal broeders is gesignaleerd. Graag daarom ondersteuning voor de uitbreiding van het aantal uren dat daarvoor beschikbaar is.

Wat betreft de samenwerking met het GHBO kan gezegd worden dat er momenteel een werkgroep bezig is die heel nadrukkelijk naar de wederkerigheid kijkt. Bepaalde disciplines die wel nodig zijn in de tijd van nu ontbreken in Kampen en er ligt daar ook een organisatorische kracht en een stuk beroepsvoorbereiding waar we in Kampen ons voordeel mee kunnen doen. De instroom wordt zo breed mogelijk gemaakt, er zijn vrijstellingen waar vrijstellingen gegeven kunnen worden, maar waar de kerken kiezen voor duidelijk brongerichte theologie zal er altijd een zekere drempel liggen in de overstap van het GHBO naar de TU.

De zaak van de hermeneutiek is door meerderen aan de orde gesteld. Hier, maar ook op andere terreinen, kan een spanningsveld ontstaan tussen de identiteit van de school en het wetenschappelijk denken. De belangrijkste taak van de TU is het uitleggen van de Schrift. Dát is de kern van de gereformeerde theologie. En waar het gaat over Gereformeerde theologie mag je ook vertrouwen hebben: het Woord van God heeft zijn eigen gezag. Wie bij dat Woord blijft mag nieuwe dingen ontdekken. Het Woord was niet alleen machtig in de eerste en zestiende eeuw, maar alle eeuwen door. Wie niet iets nieuws wil ontdekken, mislukt als onderzoeker. De manier waarop dat door docent De Bruijne, die een aantal malen genoemd is, wordt vorm gegeven is voorbeeldig. Als er iemand is die zich open heeft willen opstellen en zich heeft willen verantwoorden, heeft laten zien dat hij zich door het Woord wil laten leiden, dan is hij het wel geweest.

Op de rest van de vragen gaat de rector in. Hij vindt de vergadering af en toe wat tobberig. De nieuwe uitdagingen waar de TU voor staat zijn echter uitdagend, innoverend, creatief. Dat is leuk werk! Hoe handhaaf je het kerkelijk karakter – dat is voorwaarde – en kun je je toch in een nieuwe context profileren. Is het klimaat verslechterd? Wordt de school minder gedragen? Is het schokkend dat studenten voor een andere opleiding kiezen? Ja, wellicht wel, maar het is beter het te aanvaarden als de manier waarop God je leidt en deze nieuwe context ontvangen als een van kansen en opgaven. Gaan we het redden? Dat is een spannende vraag. Snoeien biedt geen oplossing. Dan raak je zomaar vitale onderdelen kwijt. Beter is een nieuw concept te ontwikkelen zoals dat er nu ligt en je daarmee te profileren. Daarin zal de menskracht ingezet moeten worden.

Het universiteitsberaad kan nog verbeterd. De wederkerigheid is inderdaad van belang en komt nog te weinig van de grond. Voor wat betreft de internationalisering – de stap naar een internationale TU is te ambitieus. Wel willen we in de internationale context functioneren, daarvoor wordt momenteel een structuur ontwikkeld.

Wat betreft de financiële kant van de TU wordt gewezen op de verhouding kosten en uitstroom. Kost een predikant die opgeleid is aan de TU feitelijk niet veel te veel? Zijn de overheadkosten relatief niet te hoog? Deputaten F&B hebben erop gewezen dat de autonome stijging van de uitgaven van de TU bovengemiddeld is. Wat is daar de oorzaak van? Daarnaast zijn er ook af en toe onvervulde vacatures. Wat wordt met die uitgespaarde gelden gedaan?

Directeur Versteeg beantwoordt deze vragen. Anders dan sommigen denken leveren de vacatures die er af en toe zijn weinig op. Het verschijnsel is beperkt – bovendien moeten er kosten gemaakt worden om tijdelijke krachten aan te stellen. Dat een student geld kost, is helder. Of dat aan de TU in Kampen meer is dan aan andere universiteiten is bij de TU niet bekend. Maar je mag niet de begroting delen door het aantal studenten, dan laat je het onderzoek helemaal buiten beeld, terwijl dat een wezenlijk onderdeel en doel van de TU is.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen.

Artikel 92

10-10-2008

Benoeming deputaten-curatoren TU

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten curatoren:

<i>primi</i>	<i>aftridend</i>	<i>secundi:</i>
K.A. van der Meer, Gramsbergen	2011	A.G. Bruijn, Uithuizen
R. van Wijnen, Ureterp	2017	J.J. Verweij, Leeuwarden
F.J. Bijzet, Emmen	2011	J.H. Kuiper, Assen
P.L. Voorberg, Emmeloord (s)	2014	H.J. Siegers, Ommen
A.M. de Hullu, Apeldoorn	2017	J. Wesseling, Putten
H.Sj. Wiersma, Spakenburg	2011	B.C. Buitendijk, Bunschoten
J.M. Batteau, Den Haag	2014	H. van Veen, Zuid-Scharwoude
A. van Houdt, Vlaardingen	2017	H. van den Berg, Berkel en Rodenrijs
D. Griffioen, Vrouwenpolder	2017	P.J. Trimp, Goes
P.G. Bakker, Boelenslaan	2011	A. Klapwijk, Bennekom
C.G. Kruse, Amersfoort	2017	

Artikel 93

10-10-2008

Benoeming leden Raad van Toezicht TU

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende leden van de Raad van Toezicht voor de TU:

<i>primi</i>	<i>aftridend</i>	<i>secundi:</i>
D. Laan, Renkum	2011	A.T. Kamsteeg, Dordrecht
P. Niemeijer, Den Helder (s)	2011	P. Lourens, Zoetermeer
J. Ophoff, Zwijndrecht	2017	H.C. Neuman, Hoogeveen
G.J. Schutte, Zeist	2017	P. Poortinga, Drachten
B. Siepel, Lelystad	2011	J.J. Schreuder, Spakenburg

Artikel 94

05-09-2008

Nadere regeling route naar art. 8 KO

Voorstel: deputaten curatoren en deputaten kerkrecht en kerkorde

Materiaal:

1. aanvullend rapport deputaten curatoren Theologische Universiteit, par. 5.3.8, waarin curatoren voorstellen de 'route naar het predikantschap via artikel 8 KO', zoals vastgesteld door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003, aan te vullen, en wel in die zin dat aan de universiteit een zelfstandige beslissende rol in de procedure wordt toegekend en niet alleen een uitvoerende;
2. nota deputaten kerkrecht en kerkorde d.d. 3 september 2008, waarin zij een in overleg met de universiteit opgestelde aangevulde regeling aanbieden..

Besluit 1:

de door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003 vastgestelde 'route naar het predikantschap via artikel 8 KO' aan te vullen tot en te vervangen door de volgende

REGELING VAN DE ROUTE NAAR HET PREDIKANTSCHAP VIA ARTIKEL 8 KO

1. Wanneer iemand naar art. 8 KO toelating wil verkrijgen tot het ambt van predikant, dient hij zich daartoe aan te melden bij de kerkenraad van de kerk waarvan hij lid is.
2. Op zijn verzoek zal de kerkenraad eerst beoordelen of de broeder voldoet aan de voorschriften die de Heilige Schrift bevat ten aanzien van de leer en de levenswandel van hen die staan naar het ambt van dienaar van het Woord. Vervolgens zal de kerkenraad zich uitspreken over de vraag of bij de broeder de bijzondere en opvallende gaven en bekwaamheden aanwezig zijn waarop art. 8 KO doelt. Aan de uitspraak dient een zorgvuldige beoordelingsprocedure ten grondslag te liggen; de bij dit besluit gevoegde handreiking kan daarvoor dienen als model.
3. De kerkenraad zal zijn bevindingen schriftelijk meedelen aan de desbetreffende broeder, en daarbij tevens de gronden vermelden en de manier waarop hij tot zijn oordeel is gekomen.
4. Wanneer de verklaring onder punt 3 positief is, kan de bewuste broeder zich presenteren bij de Theologische Universiteit, waarbij hij de verklaring van de kerkenraad overlegt alsmede (kopieën van) relevante diploma's.
5. Namens de docentenvergadering van de theologische universiteit wordt een eigen onderzoek gedaan naar de gaven en bekwaamheden van de broeder. Wanneer dit onderzoek eveneens positief verloopt, wordt de broeder aan de universiteit ingeschreven en stelt de docentenvergadering voor hem een beperkt en relevant programma van studie en oefening vast.
6. Wanneer de rector van de universiteit van mening is dat er een oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van de regeling naar art. 8 KO, is hij gerechtigd een inschrijving te weigeren, onder schriftelijke opgaaf van redenen aan de betrokkene en zijn kerkenraad.
7. Wanneer de docentenvergadering op enig moment tot het oordeel mocht komen dat een broeder niet beantwoordt aan de bijzondere vereisten die art. 8 KO stelt, dan zal hij daarvan de betrokkene en de kerkenraad onder 1-3 genoemd met opgaaf van redenen schriftelijk op de hoogte stellen.
8. De broeder zal, nadat hij het preekonderwijs met positief resultaat heeft afgerond, onder begeleiding van de theologische universiteit en van de classis gedurende ten minste een periode van een halfjaar voorgaan in erediensten binnen het ressort van de classis waar hij woont. Aan het einde van deze periode kan door de begeleidende instanties zo nodig worden besloten tot een verlenging.
9. Ter afsluiting van zijn studietraject zal de broeder in een gemeente geplaatst worden voor een volledige periode van praktijkoriëntatie analoog aan die in de reguliere studie.
10. De aspirant kan ten behoeve van zijn studie aan de theologische universiteit voorzover nodig op de normale wijze financiële steun vragen naar art. 19 KO.
11. Voor eventuele geschillen over de inschrijving, het studietraject en de daaraan verbonden beoordeling gelden de aan de universiteit bestaande regelingen voor bezwaar en beroep.

12. De docentenvergadering van de theologische universiteit zal na voltooiing van dit studieprogramma aan de aspirant een getuigschrift verlenen waarmee hij zich bij de classis kan presenteren voor een beroepbaarstellend onderzoek.
13. De classis neemt het beroepbaarstellend onderzoek volgens de geldende regels af, met uitzondering van het bepaalde over (een kopie van) het diploma van de Theologische Universiteit.

Gronden:

1. de universiteit heeft in zes jaar werken volgens de regeling uit 2002 met name als knelpunten ervaren
 - a. de kwetsbaarheid van de toelatingsbeoordeling die in de huidige regeling uitsluitend bij de betrokken kerkenraad ligt;
 - b. het risico van ongelijke behandeling van kandidaten, dat bij de huidige regeling ontstaat;
2. de door deputaten Kerkrecht en Kerkorde in nauw overleg met de universiteit ontworpen aangevulde regeling komt op verantwoorde wijze tegemoet aan de genoemde knelpunten.

Besluit 2:

bij de definitieve vaststelling van de begroting voor de Theologische Universiteit rekening te houden met de toegenomen werkbelasting in het kader van de beoordeling en begeleiding van studenten naar artikel 8.

Grond:

in hun aanvullende rapport hebben de curatoren voldoende duidelijk gemaakt dat er sprake is van een toename van de werkbelasting van de docenten, waarmee bij de vaststelling van de regeling in 2002 geen rekening gehouden is.

Bespreking

Bij de bespreking zijn de deputaten prof. dr. M. te Velde en mr. P.T. Pel aanwezig. Van de Theologische Universiteit is een schrijven ontvangen waarin ingestemd wordt met de voorstellen. Wel wordt daarin gewezen op de eventuele extra belasting voor de TUK.

Namens het deputaatschap licht Prof. Te Velde het waarom van het voorstel toe. Sinds de GS van Zuidhorn 2002-2003 is met de huidige regeling gewerkt. Nu hebben we een zestal jaren ervaring op kunnen doen in de samenwerking tussen de plaatselijke kerk(en) en de Theologische Universiteit die de art. 8 studenten begeleidt. In die jaren is een aantal knelpunten aan het licht gekomen die nu om een nadere regeling vragen. Inmiddels is er een behoorlijk aantal studenten die deze route volgt, zeker in vergelijking met het verleden. Dat mag een positieve ontwikkeling worden genoemd. Tegelijkertijd vraagt dat om een goede, kerkelijke weg. Hij plaatst tot slot een kleine kanttekening bij de extra belasting voor de TU-docenten. Het hoort bij het werk van de TU om deze mensen te begeleiden. Indien we – wat zeer aangenaam zou zijn – veel extra ‘normale’ studenten zouden krijgen zou dat ook extra werk betekenen. Laten we dankbaar zijn dat er capabele mensen ook in een later stadium van hun leven de weg naar het predikantschap willen inslaan.

De behoefte aan duidelijkheid wordt vanuit de vergadering onderschreven. Ook het punt dat de docentenvergadering tijdens de studie tot een negatief advies kan komen wordt als positief ervaren. Dat schept duidelijkheid voor de studenten en vergroot de betrokkenheid van het docentenkorps bij deze studenten. Wel is de vraag gerechtvaardigd welke criteria deze vergadering daarvoor aanlegt. Gevraagd wordt naar het verschil tussen het onderzoek dat de kerkenraad verricht en het onderzoek dat door de TU gebeurt. Wat is precies de rol van de rector? Zetten we, zo luidt een andere vraag, met deze regeling art. 8 KO niet buiten werking? Er komt immers weer een route met een getuigschrift van de TU – terwijl art. 8 juist de mogelijkheid bood dat zo'n diploma niet nodig is.

Wat betreft het laatste punt wijzen deputaten op het bepaalde door de GS Zuidhorn. Daar is art. 8 aangepast. Er bestaat nu geen mogelijkheid meer daarachter terug te gaan. De TU is er sinds die tijd bij betrokken. Nu is enkel een bijstelling aan de orde.

Bij de onderzoeken moet voor wat betreft de kerkenraad met name gedacht worden aan leer en leven. Wel klinkt in de bewoording nog iets door van het oude art. 8 waar sprake is van bepaalde gaven en bekwaamheden. De raad kan deze signaleren, maar het zal aan de TU zijn, met de knowhow daar ter plekke, te toetsen of de nodige competenties aanwezig zijn. Het zwaartepunt van dat TU-onderzoek ligt dus bij het onderzoek naar iemands capaciteiten.

Indien er een verschil van mening is tussen de docentenvergadering en de student dan geldt het normale beroepsrecht binnen de TU. Wanneer een kerkenraad zijn instemming terugtrekt kan appèl ingesteld worden bij de classis. Indien er verschil van mening is tussen de TU en de kerkenraad dan gaat de voorkeur van deputaten uit naar een college van onafhankelijke rechters. Anders wordt het te gemakkelijk een getouwtrek over het hoofd van de student heen.

De positie van de rector is bij deze studenten niet anders dan bij de gewone. Ook daar heeft de rector de exclusieve bevoegdheid iemand van de opleiding te weren. Voor wat betreft het oneigenlijke gebruik moet gedacht worden aan situaties dat iemand binnen het normale sjabloon afhaakt en dan deze route gaat kiezen. Dat is niet op voorhand uitgesloten, maar kan wel oneigenlijk zijn. Het oordeel daarover ligt bij de rector. De rector ontleent deze bevoegdheid richting de studenten aan het Statuut. Hij is ook degene die de inschrijvingen doet.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 95

20-06-2008

Herziening bestuursstructuur TU

Voorstel: deputaten-curatoren Theologische Universiteit

Materiaal:

tweede aanvullend rapport deputaten-curatoren TU met bijlagen.

Besluit 1:

- a. in te stemmen met de door het College van Bestuur in het tweede aanvullend rapport en bijbehorend organogram geschetste hoofdlijnen voor een nieuwe bestuurlijke organisatie van de Theologische Universiteit (fase 1), waarin sprake is van:
 1. een Raad van Toezicht voor het bestuurlijk toezicht;
 2. een College van Bestuur dat is belast met het dagelijks bestuur en beheer; en
 3. een curatorium dat inhoudelijk toezicht uitoefent op het schriftuurlijk en gereformeerd-confessioneel karakter en de wetenschappelijke kwaliteit van onderwijs, onderzoek en dienstverlening conform het huidige art. 11 statuut;
 Daarbij dient voorkomen te worden dat het functioneren van een Raad van Toezicht en een curatorium naast elkaar op de bestuurlijke processen aan de TU nadelige effecten heeft.
- b. het college van bestuur te verzoeken om de synode te dienen met een aangepast statuut (fase 2) waarin de bedoelde hoofdlijnen nader zijn uitgewerkt.

Gronden:

1. met de voorgestelde nieuwe bestuurlijke organisatie van de Theologische Universiteit wordt voldaan aan de opdracht van de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 om te komen tot nadere regulering van het toezicht op het bestuur van de universiteit (Acta AC 2005 art. 123 besluit 4);
2. in het licht van het eind maart/begin april 2008 door de Minister van OCW gepubliceerde tweede conceptwetsontwerp tot wijziging van de Wet op het Hoger onderwijs en het Wetenschappelijk onderzoek (WHW) is de realisering van een aangepaste bestuurlijke organisatie

thans uit oogpunt van de te verwachten wetgeving ook opportuun. Daarbij dient voorkomen te worden dat het functioneren van een Raad van Toezicht en een curatorium naast elkaar op de bestuurlijke processen aan de TU nadelige effecten heeft.

3. het is dienstig aan de bestuurlijke effectiviteit en daarmee aan de goede voortgang van de primaire processen om de voorgestelde nieuwe organisatiestructuur tijdens deze synode te realiseren.

Besluit 2:

uit te spreken dat bij daadwerkelijke wijziging van de WHW en het dientengevolge vervallen van de wettelijke categorie van 'aangewezen instellingen' het gewenst is dat de Theologische Universiteit wordt aangemerkt als behorend tot de voorgenomen nieuwe wettelijke categorie van 'levensbeschouwelijke universiteiten', mits daarbij tegelijkertijd het karakter van de universiteit als kerkelijke instelling naar art. 18 KO wordt gehandhaafd.

Gronden:

1. het is in het belang van de verwezenlijking van de doelstellingen van de Theologische Universiteit dat zij ook onder veranderende wetgeving van de overheid haar rechtspositie als universiteit zo enigszins mogelijk kan handhaven;
2. tegelijkertijd dient er op te worden toegezien dat het karakter van de universiteit als een kerkelijke instelling naar art. 18 KO voor de opleiding tot de dienst des Woords wordt bewaard.

Bespreking

Deputaat mr. Pel leidt het onderwerp in. Er was een wet waarin we als wetenschappelijke onderwijsinstelling genoemd werden. Er staat nu een nieuwe wet op stapel waarin we niet staan. We kunnen daarvan wel deel uitmaken, een aanvraag is ingediend, maar dan dienen we wel op bestuursniveau een aantal zaken te wijzigen, zeker indien we in aanmerking willen komen voor rijkssubsidie. Dit betreft met name een strikte scheiding tussen bestuur en toezicht. Deputaten opteren binnen de nieuwe wet voor een levensbeschouwelijke universiteitsvorm. Daarvan staan er drie op de lijst, waaronder Apeldoorn. Lastig is dat allerlei termen uit oud en nieuw elkaar overlappen maar een andere inhoud krijgen. In een tweede organogram zal de synode ingelicht worden over de concretisering. Nu is de vraag aan de orde of deputaten de ruimte krijgen.

Dit onderdeel van de voorstellen van deputaten vraagt weinig bespreking. Wel is het jammer dat de informatie hierover zo over elkaar heen buitelt. Wel wordt het belang onderkend om dit nu vast te stellen, zodat de TU de mogelijkheid krijgt om slagvaardig op te treden bij eventuele wetswijzigingen. De synode van AC had ook opdracht gegeven tot het bekijken van de bestuursstructuur. Gevraagd wordt of het mogelijk is om de 50% aanvraag die gedaan wordt nu te wijzigen. Dat zullen deputaten nagaan. In principe is die 50% arbitrair, zolang de TU een zelfstandige kerkelijke opleiding kan blijven.

Ds. Niemeijer snapt het probleem van de informatievoorziening. Maar het is enigszins gegeven met het onderwerp en met de veranderende context waarbinnen we opereren op dit moment. Graag ziet de TU de synode de piketpaaltjes uitslaan waarbinnen het bestuur kan opereren.

Unaniem wordt het besluit genomen, waardoor deputaten-curatoren in staat worden gesteld om te gaan werken aan een nieuw statuut voor de TU. Zie Acta art 96.

Artikel 96
Vaststelling Statuut

3-10-2008

Voorstel: College van Bestuur

Materiaal:

1. tweede aanvullend rapport deputaten curatoren van de Theologische Universiteit met bijlagen;
2. aanbiedingsbrief d.d. 13 september 2008 van deputaten-curatoren met korte toelichting op het nieuwe statuut.

Besluit:

1. vast te stellen het nieuwe 'Statuut van de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland' (editie 2008);
2. te bepalen dat de nieuwe organisatiestructuur van de Theologische Universiteit in werking treedt per 1 januari 2009;
3. de tekst van het statuut op te nemen in de bijlagen bij de Acta (zie Bijlage 9.1).

Gronden:

1. het nieuwe statuut voorziet in de noodzakelijke aanpassingen om te komen tot een organisatiestructuur volgens het raad van toezicht-model;
2. voor een goed bestuur van de universiteit, een goede uitoefening van het toezicht op het bestuur alsmede een goede uitoefening van de zorg namens de kerken voor het gereformeerde karakter en het wetenschappelijke niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening is een geactualiseerd statuut essentieel.

Bespreking

Van deputaten zijn bij de bespreking aanwezig br. D. Laan, ds. P. Niemeijer en mr. P.T. Pel. Na alles wat al over de nieuwe wetgeving voor het wetenschappelijk onderwijs tijdens deze synode is opgemerkt, ligt nu de vertaling daarvan voor in het nieuwe statuut, aldus mr. Pel. Het huidige statuut dateert van de GS AC-2005 en we moeten ook bij dit statuut niet de illusie hebben dat we hiermee jaren vooruit kunnen. Er zijn nog zaken niet geregeld, zoals de medezeggenschapsparagraaf. Niet alle details zijn in het statuut opgenomen, zoals bijvoorbeeld het verlenen van eredoctoraten, wat overigens ook niet in het vorige statuut was opgenomen. Ook de Commissie van Beroep moet nog een plaats krijgen, al is een plaats los van het statuut ook denkbaar. Wat nu op tafel ligt is een goed spoorboekje dat regelmatig geëvalueerd zal worden.

In de bespreking wordt benadrukt dat er een nieuw evenwicht moet groeien tussen de betrokkenheid van de kerken enerzijds, vormgegeven in de Raad van Toezicht en het Curatorium en anderzijds de nieuwe, wettelijk voorgeschreven, bestuursstructuur van de Universiteit. Daarmee komt er echt verschil met het verleden toen de synode in feite het bestuur van de TUK vormde.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

Artikel 97
Strategisch onderzoek TU

3-10-2008

Voorstel: financiële commissie

Materiaal:

1. aanbiedingsbrief d.d. 18 september 2008 van deputaten financiën en beheer inzake begrotingen en quota 2009-2011;
2. rapport van deputaten financiën en beheer met aanvullingen;

3. rapport van de financiële synodecommissie aan de Generale Synode Zwolle-Zuid;
4. Acta Generale Synode Zwolle-Zuid 2008, art.91, besluit 2, sub 5;
5. presentatie Prof. Dr. C.J. de Ruijter ter synode d.d. 17 mei 2008 die – bewerkt – is opgenomen in de Reformatie van 6 en 13 september 2008.

Besluit:

de TUK op te dragen:

- a. in het reeds ingezette strategisch proces het financieel perspectief op te nemen;
- b. de reeds ingestelde werkgroep strategie uit te breiden met een extern financieel deskundige;
- c. aan de eerstvolgende synode te rapporteren aangaande de uitkomsten van het strategisch onderzoek.

Gronden:

1. deputaten financiën en beheer hebben in hun rapportage inzake de meerjarenbegroting van de TUK 2009-2011 duidelijk gemaakt dat het noodzakelijk is nader te onderzoeken welk beleid er in de toekomst dient te worden gevoerd met betrekking tot de bekostiging van de TU in relatie tot het totale landelijke quotum;
2. binnen de TU is begin 2008 een strategisch proces gestart gericht op de plaats die de TU in de toekomst wil en kan innemen;
3. de kerken hebben behoefte aan en zijn gediend met inzicht in de ontwikkeling van de TU op langere termijn en duidelijkheid over de door de kerken op te brengen financiële middelen die daarvoor nodig zijn;
4. de TU is gediend met een zo duidelijk mogelijk beeld van wat de kerken van haar verwachten en de daarmee samenhangende continuïteit in de bekostiging.

Bespreking

De preses, ds. De Snoo, leidt de bespreking in. Deputaten F&B hebben bij de synode hun grote zorg over de financiële ontwikkelingen bij de TU kenbaar gemaakt. Zij pleitten voor een extern onderzoek, waarin alles aan de orde zou kunnen komen, inclusief de mogelijkheid van het al of niet kunnen voortbestaan van de TU als zelfstandige wetenschappelijke instelling. Het moderamen is van mening dat de synode niet tot een dergelijk onderzoek, waarom vanuit de kerken niet is gevraagd, kan besluiten. Bovendien is het bestuur van de TU zelf bezig met onderzoek naar de strategie op langere termijn. Parallel daaraan een extern onderzoek te laten doen wekt de schijn dat we geen vertrouwen hebben in onze eigen bestuurders. Wel stellen deputaten F&B reële vragen, die voor zover ze nog niet in het TU-onderzoek een plaats hebben, daarbij betrokken moeten worden. Rest nog de vraag van deputaten of er financieel draagvlak is binnen de kerken voor het dragen van de kosten van een eigen zelfstandige theologische opleiding in de huidige omvang. Dit is geen vraag die de TU kan beantwoorden. Bovendien moet het dan niet alleen gaan over de TU, maar om het totaal aan quota dat de synode aan de kerken vraagt. De preses adviseert de synode niet te veel in te zoomen op de tekst van het voorstel maar zich uit te spreken over de wenselijkheid van een dergelijk onderzoek. Vanuit de synode wordt algemeen gesteld dat het bestaansrecht van de TU niet ter discussie mag staan. Daar hebben we met elkaar besloten over genomen, waarbij we nu niet de suggestie moeten wekken dat de theologische opleiding binnen de kerken ook op niet-wetenschappelijk niveau mogelijk zou zijn. Onderzoeken op dat vlak zijn geweest en die moeten we niet over doen. Deputaten (br. Post) benadrukken dat het voorstel niet voortkomt uit wantrouwen aangaande het TU-onderzoek, maar juist redenerend vanuit het belang van de TU voor de kerken. De financiële ontwikkelingen gaan steeds buiten de kaders die de achtereenvolgende synodes stelden. En daar hebben deputaten vanuit hun verantwoordelijkheid op willen attenderen. Ds. Niemeijer (voorzitter College van Bestuur van de TU) heeft grote moeite met het voorstel. Veel vragen van deputaten F&B zullen door de TU kunnen worden beantwoord of alsnog in het eigen onderzoek van de TU worden opgenomen. Maar het komt vreemd over als een synode, die instemde met de strategische ontwikkelingsvisie van de universiteit, nu zou suggereren dat de TU ook slechts een predikantenopleiding zou kunnen zijn, van welk niveau dan ook. Dat betekent een doodsteek voor de universiteit.

De afgevaardigden Hoekzema, Hoksbergen, Van der Jagt en Van Wijnen dienen een tegenvoorstel in. In plaats van de breed uitgewerkte vraagstelling van deputaten en commissie vragen zij de TU het financiële perspectief in het reeds ingezette strategisch proces op te nemen, de werkgroep met een extern financieel deskundige uit te breiden en de volgende synode hierover te rapporteren.

In de bespreking ligt de sympathie bij het tegenvoorstel, ook al zien sommigen ook daar de noodzaak niet van in. Bij een strategisch proces ga je toch niet om het financieel perspectief heen?

Br. Greving benadrukt namens de FC dat de gestelde vragen wel leven binnen de kerken en niet alleen aan de borreltafel. Ondanks de door ons allen gedeelde trots op onze TU en het werk dat daar gebeurt, moeten we de vragen niet uit de weg gaan.

Het voorstel van de commissie wordt verworpen (4 voor, 32 tegen) en het tegenvoorstel aanvaard (24 voor, 10 tegen, 1 onthouding).

Artikel 98

3-10-2008

Regeling Commissie van Beroep

Voorstel: College van Bestuur

Materiaal:

1. Acta Generale Synode Zuidhorn 2002-2003, art. 113, besluit 3b, inzake de instelling van een Commissie van Beroep overeenkomstig art. 55 Rechtspositieregeling voor het personeel van de Theologische Universiteit;
2. paragraaf 5.3.7 van het aanvullend rapport van deputaten curatoren aan de Generale Synode Zwolle-Zuid 2008;
3. brief d.d. 15 september 2008 van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit.

Besluit:

1. aan het College van Bestuur op te dragen om een integrale regeling vast te stellen voor het instellen van beroep tegen besluiten, handelingen en weigeringen daartoe van de verschillende organen van de Theologische Universiteit bij een onafhankelijke Commissie van Beroep voor de Theologische Universiteit, welke regeling de goedkeuring behoeft van de Raad van Toezicht;
2. te bepalen dat deze beroepsregeling geen betrekking heeft op bezwaren in de zin van art. 19.7 van het statuut TU 2008 van kerken of kerkleden tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een (emeritus-) docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker van de universiteit;
3. aan de Raad van Toezicht op te dragen om over te gaan tot het benoemen van de leden en plaatsvervangende leden van de in te stellen Commissie van Beroep voor de Theologische Universiteit;
4. het besluit van de GS Zuidhorn 2002-2003 tot instelling van een Commissie van Beroep overeenkomstig art. 55 Rechtspositieregeling voor het personeel van de Theologische Universiteit in te trekken.

Gronden:

1. er is behoefte aan een integrale regeling voor het instellen van beroep tegen besluiten, handelingen en weigeringen daartoe van de verschillende organen van de Theologische Universiteit;
2. dergelijk beroep dient te worden behandeld door een onafhankelijke beroepsinstantie;
3. de besluiten voorzien in voldoende waarborgen voor een deugdelijke regelgeving en benoeming van onafhankelijke leden in de beroepscommissie.

Bespreking

Namens de Commissie van Beroep heeft prof. Griffioen gerapporteerd dat aan de commissie sinds de GS A-C 2005 geen zaken zijn voorgelegd. De commissie is dan ook niet bijeen geweest.

Mr. Pel merkt op dat de commissie is ingesteld door de GS Zuidhorn 2002-2003 met het oog op beroepszaken in het kader van de rechtspositie van het personeel van de TUK. Er is sindsdien geen goede regeling ontworpen en er zijn aan de commissie ook geen zaken voorgelegd. Op de synode van Amersfoort-Centrum is verzuimd de leden van de commissie te (her)benoemen. Voorgesteld wordt om nu een nieuwe, onafhankelijke/externe commissie in te stellen, die gaat over alle beroepen tegen besluiten, handelingen en weigeringen van de verschillende organen van de TUK in de sfeer van het beroepsrecht van medewerkers en studenten. Bezwaren tegen uitingen van (oud-)docenten van de universiteit horen hier niet thuis.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen, waarbij ds. Wisselink buiten stemming blijft.

Decharge

De preses dankt aan het eind van de besprekingen de leden van het College van Bestuur en het College van Toezicht voor de voorbereiding van de besluitvorming. Ingaande 2009 zal een en ander een andere opzet krijgen. Sommige leden zwaaien af, anderen krijgen in de nieuwe structuur hun plaats. Met name worden genoemd mr. Pel, die vele omvangrijke klussen voor de Theologische Universiteit en de kerken deed en dr. Wisselink, die secretaris van het College van Bestuur was.

Artikel 99

04-04-2008

Benoeming dr. E.A. de Boer

Voorstel: College van Bestuur

In besloten zitting wordt de voordracht van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit te Kampen besproken betreffende de opvolging van mevr. drs. J.J. Oosterhuis-den Otter.

De preses doet vervolgens publiek mededeling van het in comité genomen besluit om dr. E.A. de Boer per 1 mei 2008 in een vast dienstverband te benoemen tot universitair docent voor onderwijs en onderzoek in nieuwtestamentisch Grieks, hellenistisch en oudchristelijk Grieks en oudchristelijk Latijn, met een formatieomvang van 0,6 fte.

De voordracht van dr. De Boer kwam tot stand op advies van de docentenvergadering en kreeg de instemming van het College van Toezicht in een gecombineerde vergadering van CvB en CvT op 24 september 2007.

Ten aanzien van het onderzoeksdeel van de benoeming formuleerde de docentenvergadering de volgende bepaling: "Het onderzoek kan zich richten op de klassieke talen als zodanig, maar ook op de patristiek, met dien verstande dat het onderzoek binnen de scopus van het *Onderzoeksprogramma Bijbelwetenschappen* moet passen".

Artikel 100

16-05-2008

Afscheid en begroeting docenten

Op 16 mei staat het afscheid gepland van de scheidend docente voor onderwijs en onderzoek in nieuwtestamentisch Grieks, hellenistisch en oudchristelijk Grieks en oudchristelijk Latijn, mevr. drs. J.J. Oosterhuis – den Otter en de verwelcoming van de nieuw benoemde docent dr. E.A. de Boer. Bij deze gelegenheid zijn de rector en de directeur van de TUK, prof. dr. C.J. de Ruijter en dhr. N. Versteeg aanwezig, evenals de echtgenoot van mevr. Oosterhuis en (leden van) het gezin van De Boer.

De preses heet hen allen welkom. Hij begint de bijeenkomst met het voorlezen van de brief waarin dr. De Boer zijn benoeming tot docent aanvaardt. Daar wordt met dankbaarheid kennis van genomen. Tevens is een brief ontvangen van de Gereformeerde Kerk te Zeist waaruit opgemaakt kan worden dat de gemeente node afscheid neemt van de predikant.

Namens het moderamen spreekt de preses mevr. Oosterhuis als volgt toe:

Hooggeachte mevr. Oosterhuis,

U noemde zich bij uw aantreden in 2005 een bevoorrecht mens. Niet omdat u iets heel bijzonders ging doen in en voor de kerken. Dat doen zoveel mensen. Stuk voor stuk óók unieke mensen, met unieke gaven. Een voorrecht noemde u het zich beroepsmatig te mogen gaan bezighouden met wat al jaren uw hobby was: de vroege patristiek.

Maar juist om dat te kunnen blijven doen is er vroeger dan van ons hoefde in Kampen een eind aan gekomen. Uw taak in Apeldoorn en uw studie vragen al meer dan genoeg.

Het zij u van harte mogelijk gemaakt! Immers juist zo hopen wij via Apeldoorn en uw verdere studie de vruchten van uw arbeid te mogen blijven plukken.

Hartelijk dank voor uw inzet deze jaren. Wij wensen u de zegen van onze Here voor uw verdere leven, studie en werk.

Hierna richt mevr. Oosterhuis zich tot de vergadering en overige aanwezigen:

Geachte broeders en zusters,

In Prediker 5:2 staat volgens de NBV het volgende te lezen: 'Drukke leidt tot dromerij en veel praten tot gebazel'. Ik zal het daarom kort houden.

Het is nog maar drie jaar geleden dat ik door u verwelkomd werd en nu neem ik alweer afscheid. Het verschil tussen toen en nu is groot. Toen zat mijn vader op de tribune, apetrots dat zijn dochter in Kampen zou gaan lesgeven. Geen zonen die het ambt van predikant begeren, dan in elk geval een dochter die aan a.s.-predikanten onderricht geeft. Nu is hij niet meer aanwezig, omdat we hem afgelopen najaar ten grave hebben moeten dragen. Hij vond het maar niks dat ik ermee op zou houden in Kampen. 'Wie geeft er nu zo'n mooie baan op?' zo vroeg hij zich af.

Tja, wie doet dat nu. Gedurende de twee en een half jaar dat ik werkzaam was in Kampen en Apeldoorn heb ik gemerkt dat het lastig was om het verzorgen van colleges op twee universiteiten en het bezig zijn met promotieonderzoek te combineren. Ik kwam met name aan dat laatste maar mondjesmaat toe. Het frustreerde mij dermate dat ik in december 2006, - ik was toen anderhalf jaar bezig - bij de DL aanklopte en mijn problemen op tafel legde. Na enig beraad zagen ze voor mij drie mogelijke wegen om te begaan: of alleen in Kampen werken, of alleen in Apeldoorn werken, of mijn onderzoeksoopdracht teruggeven en me uitsluitend op het onderwijs concentreren. Dit laatste zag ik niet zitten, omdat ik al dusdanig ver gevorderd was met onderzoek dat ik het zgn. 'point of no return' al gepasseerd was. Stoppen met onderzoek zou verspilling van tijd en energie betekenen. Om verschillende redenen heb ik besloten om dan maar in Kampen te stoppen. Het spijt mij bijzonder dat het zo gelopen is. Ik ben blij dat de DL mij niet een vierde weg om te bewandelen heeft gewezen: ontslag nemen op beide instituten. Formeel gezien had men daartoe wel het recht.

Ik heb het voorbereiden en geven van de colleges erg leuk gevonden. Ik weet niet of de studenten er iets van opgestoken hebben maar zelf heb ik er enorm veel van geleerd. Ik vond het boeiend om kennis te maken met de Kamper theologen. Ik benijd hen niet. Al die kritiek van het kerkvolk! Ik had de pijp al lang aan Maarten gegeven. Ik ben blij dat men een opvolger heeft gevonden. Erik, grappig dat we elkaar op de meest vreemde plaatsen tegen komen, Amsterdam, Afrika en nu in Kampen.....Ik wens je erg veel sterkte en Gods zegen toe.

Om te voorkomen dat ik ga bazelen lijkt het me goed om nu te stoppen. Ik wil tenslotte dank zeggen voor het door u in mij gestelde vertrouwen en de synodeleden veel wijsheid bij hun synodewerk toewensen. Ik heb gezegd.

Vervolgens is de begroeting aan de orde van de nieuwe docent in dezelfde vakken.

De preses spreekt de volgende woorden in de richting van De Boer:

Hooggeachte dr. De Boer, mevr. De Boer,

Wat mooi dat wij u mogen ontvangen in de week van Pinksteren.

Het nodigt ons uit de taak die u wacht te bezien in het licht van Pinksteren.

De dag waarop in Sion het evangelie van de God van Sion mocht klinken in véle talen. Die vele talen herinneren ons aan Babel. De stad waarin en waarmee de mens naam wilde maken. Ten koste van de Naam van zijn Schepper. Hij zou het wéten de mens, tot de dag van vandaag toe; in plaats van de ene ons onbekende taal die is gesproken van Gen.1-10 kwamen vele talen. Door ze tengevolge daarvan naar vele plaatsen te doen wegtrekken, hield God de mens op z'n plaats. Wat gebeurt er met Pinksteren? Het wonder van Pinksteren is niet één nieuwe taal. Wat zie je in Hand.2? De vele talen blijven. Naar Gods beschikking in Gen.11. Bij de torenbouw van Babel. God blijft ons, mensen, klein houden. Hij beschermt ons tegen de waan dat wij zelf een nieuwe wereld kunnen maken. De talen blijven dus. Net als in Gen.11. Waar komt verandering in? In Gods beschikking van Gen.12. Waar je leest dat God, toen de volken over de aarde werden verstrooid, slechts met één volk is verder gegaan. Met Abraham en zijn nakomelingen. Dát is nu voorbij. Het evangelie van Abrahams zoon klinkt ook in de taal van Egypte en Libië. Niet net als Abraham nakomelingen van Sem, maar van Cham. 't Klinkt in de taal van Rome, de Romeinen, nakomelingen van Jafet. Het evangelie is weer, net als voor Gen.12, voor alle volken. Op al die plaatsen waarheen ze verstrooid waren, omdat ze zich een naam wilden maken, mag vanaf Pinksteren het verlossende woord klinken door wélke Naam er redding is.

Nu, dááran, dr. De Boer, mag u vanaf komende maand ook als taaldocent uw steentje bijdragen. U mocht het al doen als predikant. Van nu voortaan ook als docent in het nieuwtestamentisch Grieks, het hellenistisch en oudchristelijk Grieks en oudchristelijk Latijn. Als je die vakken zo hoort ben je geneigd de beweging andersom te maken. Als het ware terug, richting Sion. Terug naar de bronnen. En dat is niet verkeerd. Juist om de bronnen hecht Kampen, hechten wij als gereformeerde kerken aan blijvende aandacht voor de grondtalen van de Heilige Schrift. Maar het gaat uiteindelijk niet om die oude talen, maar om de nieuwe wereld. Een wereld die er nooit komt, als het van ons moet komen. Maar die zeker zál komen, dankzij Hem die gekomen ís. Als dat geen nieuws is om verder te vertellen! Vertaalwerk in Kampen en in diverse pastorieën wil in dienst van dát vertellen staan. Je zult er je steentje maar aan mogen bijdragen.

Br. De Boer, van harte gefeliciteerd met uw benoeming. Een benoeming die menigeen heeft verrast. Wat doet Kampen nu? Een op en top theoloog op díe plek.... Het gaat om een leerstoel die al niet onomstreden is: moet dat nu echt, voor elke predikant, de bijbel in de grondtalen kunnen lezen? Als je dan zelf ook nog eens geen echte vakman op die plaats neerzet.... Toch hebben we met het bestuur en de docenten in Kampen gemeend er goed aan te doen, dit onderwijs aan u toe te vertrouwen. Wie in Kampen de opleiding voor predikant en/of theoloog volgt, heeft, als het goed is, al een gedegen stuk talenkennis bij zich. Om vervolgens met allerlei andere vakken aan de slag te gaan. Stuk voor stuk relevant. Natuurlijk... Aan ú, juist als theoloog, de taak juist middenin dat theologiebedrijf de blijvende relevantie te laten zien, proeven, ervaren van zelfstandige kennis van de talen waarin de Schrift en menig theologisch geschrift is geschreven. En wie zegt dat u geen vakman bent? Jaren geleden al bewees u, dat u zich snel in nieuwe kennisgebieden kunt inwerken. Tot verbazing van uw omgeving speelde u het klaar, als havo-leerling overstappend naar het gymnasium, u in de kortste keren met uw klasgenoten te kunnen meten. Terwijl zij al veel langer met de klassieke talen bezig waren. Uw publicaties vanaf uw studententijd getuigen niet alleen van een brede belangstelling, maar ook van diepgaande, zorgvuldige kennisname van de bronnen; secuur vertaalwerk. We hebben er dan ook alle vertrouwen in.

Maar vooral om uw eigen vertrouwen op de Here.

Soms schrijft u uitdagend. Ik denk aan het ongevraagde advies aan deze synode, onlangs in *De Reformatie* gegeven, ons massaal als lid te melden bij de CGK. Maar het is wel een advies ingegeven uit liefde voor de Heer: Wat een pinksterboeket voor Hem als wie samen de ene Naam aanroepen ook echt één zijn!

Br. De Boer, de liefde voor de Heer en zijn kerk én de liefde voor talen, ze zijn u van huis uit meegegeven. We begonnen vanavond met Gezang 99: "U zij de glorie".

Het was hét lied dat uw vader ons op de middelbare school uit het hoofd liet leren, in zijn taal, het Frans:

a Toi la gloire, o Resucité

a Toi la victoire, pour l'éternité.

Het is onze hartelijke wens dat God u en de uwen wil zegenen met alles wat dáaraan dienstbaar mag zijn.

Uw werk in Kampen betekent uw vertrek uit Zeist.

Daarin leven wij mee met uw gezin en met de kerk van Zeist.

Hartelijk dank voor ieders medewerking en u op uw plaats en in uw omstandigheden Gods goede zorg gewenst.

Ik wil nu het formulier lezen voor docenten in vaste dienst bij de universiteit

En u dr. Erik Alexander de Boer vragen daaronder uw handtekening te willen plaatsen.

Daartoe uitgenodigd door de preses ondertekent dr. de Boer vervolgens in tweevoud het door de voorzitter in extenso voorgelezen formulier.

Hierna is het woord aan dr. W.F. Wisselink, die namens deputaten-curatoren spreekt:

Geachte dr. De Boer,

Van harte gefeliciteerd met uw benoeming tot universitair docent.

Op uw benoeming is verrast gereageerd. Dat kan ik begrijpen. De deputaten curatoren waren ook verrast toen u werd voorgedragen voor de vacature van docent klassieke talen. We kennen u als een dogmaticus. We hebben gemerkt dat u van de dogmatiek naar de kerkgeschiedenis geswitcht bent. Naast uw werk als predikant maakte u zich druk over Calvijn. Hoe is het mogelijk dat u zin hebt in een baan als docent voor Latijn en Grieks aan onze Theologische Universiteit?

U was voor ons tweede keus. Onze eerste keus was: een all-round classicus met aantoonbare capaciteiten voor onderwijs en onderzoek op het vakgebied. De man of vrouw van onze eerste keus was gewoon niet voorhanden binnen onze kerken. We moeten daarom genoegen nemen met u.

Maar dat doen we met genoegen. We hebben u met overtuiging voorgesteld ter benoeming door de generale synode. U hebt jarenlange praktijkervaring (als predikant en als onderzoeker). En in al die jaren hebt u gemerkt hoe belangrijk het is dat je niet afhankelijk bent van vertalingen maar de teksten in de oorspronkelijke taal kunt lezen. Dat heeft u persoonlijk gestimuleerd om uw kennis van het Latijn en het Grieks verder te ontwikkelen. Ik hoop dat u daarin de studenten meeneemt. Want studenten hebben de neiging, de talen te zien als een akelig voorportaal tot het echte werk; (tenminste: in mijn tijd was dat zo; wellicht zijn de tijden nu veranderd, maar daar heb ik geen aanwijzingen voor). Talenstudie is hard werken, maar dat werk heeft zin want het wordt beloond. Ik hoop dat u *dat* weet over te brengen. Ik hoop dat u uw studenten laat delen in uw 'Entdeckungsfreude'.

Zelf heb ik het zeer motiverend gevonden dat docenten eerst als predikant werkzaam geweest zijn, en vanuit liefde voor dat werk college gaven. Dat heeft er mede toe bijgedragen dat ik predikant ben geworden. Ik hoop dat u voor vele studenten die rol zult kunnen spelen. En prikkel onze

predikanten tot het bestuderen van de bijbel in de grondtalen. Ik hoop dat de kerken ook in dat opzicht op u mogen rekenen.

Namens de deputaten curatoren spreek ik de hoop uit dat de Here u en uw gezin nabij is, ook nu u een hele nieuwe levensfase ingaat. Η χάρις του Κυρίου Ιησού Χριστού μεθ' υμῶν (1 Korintiërs 16: 23).

Hierna is het woord aan de rector van de Theologische Universiteit, prof. dr. C.J. de Ruijter:

Voorzitter, broeders, Erik en Astrid,

Kun je dat wel maken om een dominee te benoemen op deze post? Die vraag kreeg ik op 4 april, meteen op de dag van de benoeming al te horen. En later herhaalde die vraag zich, in verschillende varianten.

Het pijnpunt is duidelijk. We zwemmen niet in de predikanten – het aantal vacatures lijkt juist toe te nemen. En dan ook nog een uit de pastorie weghalen. En die talen laten doceren! Hoe halen we het in ons hoofd?

Natuurlijk hebben we vooraf die vraag ook aan onszelf gesteld. En voor u als synodeleden speelde dat. Maar dan is het ook goed om daar nu publiek iets over te zeggen.

Om te beginnen geldt dat natuurlijk voor elke benoeming. Elke docent in Kampen is een pastoriebewoner minder. Ik zeg het expres zo. Ik zeg dus niet: elke docent in Kampen is een dominee minder. Want dat is gewoon niet waar.

De GK benoemen predikanten om docent te zijn. Als voorganger in algemene dienst. Speciale leraar in de kerk mag je ook zeggen. Want zo willen we een kerkelijke school zijn. Om voorgangers op te leiden heb je voorgangers nodig.

En die algemene regel passen we nu ook eens toe bij de talen. Misschien lijkt dat wat vreemd. Zet een talenman op de talen en een theoloog op de theologie. En toch is dat vandaag te simpel. Want we leren al een poosje dat je daar geen twee terreinen van moet maken. Talen en theologie moeten geen scheidende grens kennen. In het hart van de theologie zijn die twee verstrengeld. Wil het tenminste brongerichte theologie zijn.

Kun je die twee bij elkaar houden, dan moet je die kans benutten. En dat is wat we doen met deze benoeming. We hebben al een theoloog als semiticus. En dan nu een theoloog als classicus.

Erik, we hopen dat je met je talenonderwijs de studenten het Nieuwe Testament binnentrekt. En de geschriften van de apostolische tijd en de tijd van de kerkvaders. Zo ben je hartelijk welkom als voorttrekkende leraar voor de studenten.

Maar er valt meer over te zeggen. Want je kunt de studenten dan met de talen het NT intrekken. Het heeft toch de schijn dat wij een predikant de pastorie uit trekken. Om zich op de talen terug te trekken. Dat is dan inderdaad schijn. Dat nooit. Dat willen we niet en dat moeten we niet willen. Een belang bij deze benoeming is de component van het onderzoek. Een derde van je taak. En op dat terrein heb je je sporen verdiend.

Voor de collega's in Kampen een aantrekkelijk aspect van deze benoeming. We ontvangen graag een man in ons midden die hier stimulerend in werken kan. Die ervaring meebrengt en denkkracht.

En dan is het ook bijzonder dat De Boer zich niet zo gauw in één kamer laat opsluiten. In de kamer van de talen heeft hij er al heel wat werk opzitten. Maar in de kamer van de dogmatiek is hij net zo thuis. De kamer van de kerkgeschiedenis kent hij in finesse. Hij komt een keer langs in de kamer van ambts- en gemeenteleer. Hij schrijft er en passant een boek over. De kamer van de ethiek, hebben we je daar al eens over gehoord?

Hoe dan ook, we hebben De Boer leren kennen in zijn veelzijdige denkkraft. Het theologisch onderzoek zal er niet op achteruit gaan. Dat was een krachtig motief voor het steunen van deze benoeming. Ook zo hartelijk welkom, Erik, als collega in de kring van docenten.

Belangrijke kwaliteiten zijn tot zover de revue gepasseerd. Toch wil ik er nog een noemen. Dat is namelijk een kwaliteit die de bijbel toeschrijft aan de boer. Jacobus zegt in hoofdstuk 5: geduld is typerend voor een echte boer.

Geduldig wacht hij tot de opbrengst van het land komt. Vol verwachting ziet hij uit naar de oogst. En daar is inderdaad geduld voor nodig. Je zaait en je wiedt. Maar uiteindelijk moet je veel geduld hebben in het proces van rijping.

Dat is een kwaliteit die we in Kampen inderdaad nodig hebben. Een docent zaait op college en in studentengesprekken. Hij wiedt in toetsing en correctie. En in dat alles is veel geduld nodig. Om te kunnen oogsten. Een eersteling in een tentamen, presentatie. Een rijpe vrucht in scriptie of eigen output. In dat alles is veel geduld nodig. Daarom noem ik die kwaliteit hier apart.

We bidden je toe dat in dat alles je het geduld van een echte boer mag krijgen. Geduld om te verwachten en uit te zien.

Zo zul je een echte voorganger zijn die anderen aansteekt om voorganger te zijn. Om samen met de kerk van alle talen en alle eeuwen uit te zien naar de terugkomst van de Heer.

Hierna is het woord aan de nieuw benoemde docent:

Geachte broeders in de Here, lieve familie, beste vrienden uit Zeist,

De preses dank ik voor de fijnzinnige keuze van het gezang 'U zij de glorie, opgestane Heer'. We zongen het in het Frans op de begrafenis van mijn vader. Toen mijn moeder stervende was, noemde zij ook dit lied, maar zei erbij: 'Het hoeft niet in het Frans, hoor'. Dus zongen we het op Goede vrijdag in het Nederlands. Op dezelfde datum als mijn vader, 17 maart, was zij in de Heer gestorven. Zo zongen we het loflied – met uitzicht op Paasmorgen. Zoals op het graf staat waar zij nu beiden liggen: Wij verwachten de opstanding der doden.

Gisterenmorgen woonde ik een studieconferentie van Open Doors bij. Ik heb gelukkig een vriend die mij bij de vervolgte kerk betreft, want anders had ik het feit van zo'n conferentie niet eens geregistreerd. Een bijzonderheid was: de Nederlandse vertaling van het boek *Faith that endures* werd aan de schrijver, Ronald Boyd MacMillan, overhandigd. Hij reist en schrijft in dienst van Open Doors. In een gesprekje, gisterenmorgen, vertelde hij dat hij een sabbatjaar heeft om zijn proefschrift af te schrijven. "Wat is je thema?", vroeg ik. "De preken van Augustinus", zei hij, "en in het bijzonder 'the concept of change' ...", hoe hij homiletisch in mensenharten verandering probeerde te bewerken. "Lees je de preken in het origineel of in vertaling?", vroeg ik – wetend dat die arme Amerikanen vaak op vertalingen van kerkvaders zijn aangewezen. "In het Latijn", antwoordde Ron – matter of fact like.

Dit korte gesprek was voor mij een bemoediging (nog voor er een woord over de vervolgte kerk gesproken was). Deze bevlogen man, zo nauw betrokken bij christenen in de vervolging, neemt de tijd om Augustinus te lezen, een dissertatie te schrijven, met praktisch-theologische interesse! Hij noemde mijn benoeming aan de TU, toen ik hem daarover vertelde, "a beautiful opportunity". Precies zo zie ik deze benoeming: een mooie gelegenheid, een kans. Doel van mijn toespraak is 1. u en mijzelf te vertellen waarom ik de benoeming aanneem en 2. in gewoon Nederlands te zeggen waarom ik het vakgebied waarop u mij aanstelde, belangrijk vind.

1. Wat bewoog mij als predikant in de gemeente ertoe mijn kerkenraad te vragen mij af te zonderen voor de opleiding tot de dienst aan het Woord (zoals artikel 18 KO het verwoord)?

Een indrukwekkende gestalte uit mijn vroege jeugd is dr. A.W. (Albertus Willem) Begemann. In mijn geboorteplaats Alphen a/d Rijn waren de Begemanns vrienden van mijn ouders. Ik herinner mij de huiskamer van oom Ab en tante Bep en de tuin aan de Oude Rijn. Begemann gaf aan het Lyceum in Rotterdam les in de klassieke talen, mijn vader in (onder meer) het Frans. In 1960 promoveerde Begemann op *Plato's Lysis. Een onderzoek naar de plaats van den dialoog in diens*

oeuvre. De legende was dat het vuistdikke boek in mijn vaders kast oorspronkelijk dubbel zo dik, maar op bevel van de promotor – prof.dr. D.H.Th. Vollenhoven – gehalveerd was. Het voegde aan de legende toe dat oom Ab geen groot autorijder was en op het gehoor inparkeerde. Het verbaasde niemand dat hij in 1965 professor (in de klassieke wijsbegeerte, een van de vier opvolgers van Vollenhoven) aan de Vrije Universiteit werd.

Deze herinnering maakt mij duidelijk: studie, boeken, talen – het zit in het bindweefsel van mijn leven. Mijn vader, een schoolmeester, deed naast zijn baan in de avonden via het Staatsexamen de H.B.S. en het gymnasium, M.O.-A Frans, en tenslotte doctoraal examen Franse taal en letterkunde aan de universiteit te Leiden in 1965. Hij was toen vijfenveertig jaar (en had nooit geld gehad om te leren autorijden). Het zal niemand verbazen dat mijn vader zijn kinderen niet van de hoogst mogelijke opleiding afhield. Nu ik terugkijk en mij dit alles realiseer, ben ik trots op die man, mijn vader.

Halverwege Havo 4 bedacht ik dat ik gymnasium nodig had, voor het geval ik toch predikant zou moeten worden (zo, tegendraads, was mijn roeping). En anders was het nuttig voor mijn eerste keus: dierenarts. Mijn vader verzekerde mij dat Grieks en Latijn wel zouden lukken. En langs die weg is het wat met me geworden.

In 1976 aanvaardde drs. J.A. Meijer het lectoraat met de rede Oecumenische taal. Hij sprak de studenten (die hij al sinds 1969 als ‘docent met leeropdracht’ had leren kennen) als volgt toe en gaf zo een subtiele typering van de theologische student: ‘Mocht ik al hier gekomen zijn met de idee, dat theologische studenten studiosi zijn die, na lang aarzelen, besloten hebben geen klassieke talen te gaan studeren, dan heeft het contact met u mij over deze zaak genuanceerder leren denken’ (39v). De grap is dat ik wel zo’n student was. Hoewel mijn gang naar het gymnasium een kwestie van late roeping was, had ik mij vòòr het eindexamen voor de studie klassieke talen in Leiden ingeschreven. Dat zegt iets over belangstelling voor talen, toen en nu. Meer nog zegt het over liefde voor de vroegchristelijke kerk. Toch werd het Kampen, door die tegendraadse roeping. Daar ontdekte ik tot mijn verrassing de theologie, en wetenschap.

Nu grijp ik de kans om mijn kennis van de klassieke talen te verdiepen. Ik ben bereid opnieuw leerling te worden om de talen straks te kunnen onderwijzen. Na mijn doctoraal examen ben ik van de systematische theologie van de 20^e eeuw – Klaas Schilder en Karl Barth – teruggegaan naar theologie-geschiedenis van de 16^e eeuw, Johannes Calvijn. Nu mag ik terug naar ‘start’: het Grieks van het Nieuwe Testament plus de talen en teksten van de kerkvaders, van het Oosten en het Westen.

Ik vind het een voorrecht om mij aan onderwijs en onderzoek te mogen wijden. Met de ervaring in de rug van vier gemeenten, na drieëntwintig en een half jaar predikantschap. ‘Ad fontes’ was het motto van de wetenschappelijke golfstroom die ook de Reformatie droeg. Dat is precies wat mij gegeven wordt: terug naar de bronnen.

2. Waarom acht ik kennis van de klassieke talen (Grieks zowel als Latijn) en de patristiek (studie van de kerkvaders) belangrijk?

Als het over oecumene gaat wordt er wel onderscheid gemaakt tussen synchrone en diachrone oecumene. De band van geloofseenheid wordt gezocht in de kerk van alle landen (synchroon of gelijktijdig: hier en nu) én in de kerk van alle tijden (diachroon, in tijdsdoorsnede: vroeger en nu). Synchrone oecumene spreekt het meest direct: ontmoeting van christenen, herkenning in geloof, eenheid van kerken. Als we echter belijden dat de kerk algemeen of katholiek is, dan is het eerste punt van uitleg: ‘Deze kerk is er geweest vanaf het begin van de wereld en zal er zijn tot het einde toe. Want Christus is een eeuwig koning ...’ Daarom diachrone oecumene! Op de tweede plaats komt: de kerk is ook ‘verbreed en verstrooid over heel de wereld’ en is ‘verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof’ (NGB art. 27). In de beleving van en het verlangen naar eenheid nú mogen we de kerk van alle tijden niet vergeten.

U benoemde mij voor onderwijs en onderzoek in de volgende vakken: nieuwtestamentisch Grieks, hellenistisch en oudchristelijke Grieks en oudchristelijk Latijn. Hoe vat ik de taak die ik aanvaardde op? Ik kies dit als onderwerp van mijn toespraak om de eenvoudige reden dat de vakgebied van de docent klassieke talen het minst bekend is en tot de verbeelding van kerkleden spreekt. Dat vraagt enige verduidelijking, zeker als die docent dan ook nog zelf geen taalkundige en (specifiek) geen classicus is. Op deze wijze wil ik aan u als synodeleden iets vertellen over mijn taakopvatting.

1. Ik constateer ten eerste dat de generale synode het uitgangspunt van de gereformeerde kerken bevestigd dat de dienaren van het Woord de heilige Schriften in de oorspronkelijke talen moeten kunnen lezen. Het *Grieks van het Nieuwe Testament* staat in mijn leeropdracht voorop. De kerk heeft in elke tijd schriftgeleerden nodig. Die vorming kan niet zonder de grondtalen.
2. U wilt dat onderwijs geplaatst zien in het wijder kader: het Grieks van de cultuurperiode die het Hellenisme heet. Het Grieks waarin Israël zich wilde bewegen om de Schriften van wat wij het Oude Testament noemen over te dragen aan nieuwe generaties. Daaruit ontstond de Septuaginta, de vertaling van de Torah, de profeten en geschriften in modern Grieks en het werk van de wijsgeer Philo van Alexandrië dat – wonderlijk genoeg – door de christelijke kerk bewaard bleef.
3. De tweede helft van mijn leeropdracht betreft de talen waarin de patres of kerkvaders hun geschriften schreven of waarin die overgeleverd zijn. De talen staan voorop, het oudchristelijke Grieks en Latijn (terecht in historische volgorde). Het gaat dus vooral om het lezen en begrijpen van patristische teksten. Dat is (grotweg): van de Apostolische vaders en Oosterse patres in het Grieks, van de Apologeten en Westerse patres in het Latijn. Het lijkt me boeiend om de eerste brief van Clemens uit Rome, eind 1^e eeuw, te lezen in het oorspronkelijke Grieks, met de oudste vertaling in het Latijn ernaast. Tja, dat Latijn ... Het is natuurlijk geen bijbeltal. Wel de taal van de katholieke kerk in West-Europa tot aan de Reformatie. Het is ook de taal van de Westerse wetenschap en cultuur tot het begin van de 20^e eeuw. Ik hoop, zo nodig, interesse voor de talen te wekken door te demonstreren hoe boeiend de teksten zijn!

Tot slot. Ik lees graag af en toe een biografie, vooral als de hoofdpersoon een theoloog is. Zo las ik in mijn studie jaren het boek van R.H. Bremmer, *Herman Bavinck en zijn tijdgenoten*, dat ik als werknemer van de firma Mercurius verschalkt had. Daarin las ik iets dat mij diep raakte. In 1882 werd Herman Bavinck, 28 jaar oud, benoemd tot hoogleraar aan de Theologische School te Kampen. Zijn vader vertelde later: zijn zoon Herman 'nam de benoeming nog staande de vergadering aan, verklarende, dat hij God om deze betrekking aan de Theol. School had gebeden' (R.H. Bremmer, *Herman Bavinck en zijn tijdgenoten*, 44). Toen ik dit als student las dacht ik: zou je de Here om zoiets mogen bidden?? Het is lange tijd een stille wens geweest om aan de instelling, die nu de Theologische Universiteit heet, te mogen werken. Nee, zo concreet als Bavinck erom gebeden heeft heb ik niet, omdat ik de koers van mijn leven niet zelf durfde te kiezen. Nu wordt een wens van jaren vervuld. Maar op een totaal ongedachte wijze, want dat ik ooit Grieks en Latijn, de talen en de teksten zou gaan onderwijzen ...? Aan die mogelijkheid begon ik pas te denken toen er (een novum) een vacature aan onze TU geadvertiseerd en ik daarop geattendeerd werd.

Nu, na de lastige fase van solliciteren, kan ik eindelijk zeggen: ik weet mij – opnieuw – door de Here geroepen. Ik ontdek zijn leiding: in het feit dat de generale synode van de kerken mij benoemde en daarin unaniem was; in de hartelijkheid waarmee door de Kamper docenten op het voornemen en het feit van mijn benoeming gereageerd is; door de medewerking, ondanks alles, van mijn kerkenraad en gemeente; en bovenal door de sterke steun van mijn vrouw, Astrid, en van onze meiden.

Artikel 101

20-06-2008

Benoemingen universitair hoofddocenten

In besloten zitting wordt het voorstel besproken van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit om een tweetal docenten te benoemen tot universitair hoofddocent.

Na de bespreking maakt de preses in publieke zitting bekend dat tot universitair hoofddocent zijn benoemd de docenten dr. A.L.Th. de Bruijne en dr. W.H. Rose, beiden met terugwerkende kracht per 1 april 2006. Deze benoeming vloeit voort uit het functiewaarderingssysteem (Universitair Functieordenen) dat sinds 2006 op de TU wordt toegepast.

Tot slot deelt de preses mee dat de voorstellen van het CvB unaniem zijn aanvaard door de vergadering.

Artikel 102

20-06-2008

Benoeming tot hoogleraar Ethiek en Spiritualiteit

In besloten zitting spreekt de synode over de voordracht van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit te Kampen een gewoon hoogleraar in de Ethiek en Spiritualiteit te benoemen. Aansluitend aan de bespreking maakt de preses in publieke zitting bekend dat dr. A.L.Th. de Bruijne is benoemd tot gewoon hoogleraar in de Ethiek en Spiritualiteit. Volgens de preses had de Generale Synode van Berkel en Rodenrijs 1996 reeds de bedoeling, een hoogleraar te benoemen in de vacature die toen ontstond door de emeritering van prof. dr. J. Douma.

Bij de opvolging van Douma werd de aanduiding 'leerstoel Ethiek' gehanteerd. Inmiddels doet na de encyclopedische heroriëntatie (zie Gereformeerde Theologie vandaag, 2004) de aanduiding 'leerstoel Ethiek en Spiritualiteit' meer recht aan het geheel van het vakgebied, dat De Bruijne behartigt. Met de benoeming van De Bruijne tot hoogleraar erkennen de kerken dat de leerstoel Ethiek en Spiritualiteit

- een eigen zwaartepunt vormt in onderzoek en onderwijs binnen het theologisch veld
- van centrale betekenis is voor de opleiding tot predikant
- van strategische waarde geacht wordt voor de theologische bezinning op samenlevingsvraagstukken
- van groot belang is met het oog op de dienstverlening aan kerken en samenleving

Met de benoeming tot hoogleraar erkennen de kerken ook de bijzondere kwaliteiten van dr. De Bruijne, zoals die zijn gebleken in onderzoek en onderwijs, vernieuwende denkkraft (encyclopedie) en richtinggevende dienstverlening aan de kerken.

Tot slot deelt de preses mee dat de benoeming unaniem is gedaan.

Artikel 103

26-09-2008

Ontvangst dr. A.L.Th. de Bruijne en dr. W. Rose

Op vrijdagavond 26 september ontvangt de synode de nieuw benoemde hoogleraar ethiek en spiritualiteit. Dr. A.L.Th. de Bruijne en de tot universitair hoofddocent bevorderde dr. W. Rose. Bij deze gelegenheid zijn diverse familieleden van de beide broeders aanwezig, alsmede vertegenwoordigers van de Theologische Universiteit. De preses heet hen allen hartelijk welkom en spreekt als eerste dr. Rose toe:

Hooggeachte dr Rose, beste Wolter,

Al zijn er meer, twee redenen wil ik noemen waarom de generale synode u van harte heeft benoemd tot universitair hoofddocent. De ene heeft met u zelf te maken, de andere met de universiteit.

U werkt al geruime tijd aan de universiteit. En u hebt daar hard gewerkt. U hebt daar met groot geduld gewerkt. U bent er blijven werken, ook al had u best wel eens de kans ergens anders uw vleugels uit te slaan. Wij zijn u daar heel erkentelijk voor. Het is niet aan mij iets te zeggen over u als docent of onderzoeker. Waar wij als kerken heel blij mee zijn is uw visie, uw overtuiging. Zie onze instemming met het voorstel u tot hoofddocent te benoemen dan ook als meer dan een formaliteit of vanzelfsprekendheid. De kerken zijn blij met een geleerde die in ook voor het kerkvolk klare taal zijn eerbied voor God en zijn Woord laat zien. Een geleerde die zijn studenten, maar ook hun ouders en vrienden, in begrijpelijke taal het belang van de studie van 'onbegrijpelijke' talen kan uitleggen.

Ik geef een paar citaten (Wolter Rose in 2003):

"Waarom hebben wij een Bijbel die geschreven is in maar liefst drie talen: Hebreeuws, Aramees en Grieks? Het is niet moeilijk voor te stellen dat het anders gegaan was: één taal minder (of twee) De Bijbel geeft ons geen antwoord op deze vraag. Ook al weet ik zelf de reden niet, ik heb er alle vertrouwen in dat God heel goed wist wat hij deed bij de totstandkoming van een bijbel in drie talen. Respect voor een God die weet wat hij doet, betekent dan ook respect voor de vorm waarin hij zijn openbaring gestalte heeft gegeven."

Een volgend citaat:

“Zolang een preek ‘verkondiging van het Woord’ is heeft een gemeente er recht op dat de Schrift wordt uitgelegd: dat specifieke tekstgedeelte dat zojuist is voorgelezen. Algemene waarheden – hoe stichtelijk ze ook mogen zijn – kunnen nooit de plaats innemen van schriftuitleg. Er is discipline voor nodig om door te stoten naar de eigen boodschap van een tekst. Er komt meer bij kijken dan alleen maar kennis van de bijbeltalen. Het inzetten van de bijbeltalen kan wel een van de middelen zijn die helpen door te graven naar de specifieke boodschap van een bepaald tekstgedeelte.”

En dan nog één:

“Een prediker van de Schrift hoeft natuurlijk niet op alle vragen antwoorden te hebben of op de hoogte te zijn van de laatste ontwikkelingen in bijbelwetenschap en theologie. Toch zijn het in veel gevallen juist de predikers van de Schrift van wie verwacht wordt op beslissende momenten leiding te geven en de weg te wijzen in wat soms een doolhof van opvattingen en keuzemogelijkheden lijkt. Het verhoogt het aanzien van het christelijk geloof wanneer zij blij geven dat met overtuiging te kunnen doen omdat hun kennis van de bijbeltalen hen in staat stelt de kwaliteit van de exegetische argumenten te toetsen.”

Broeders afgevaardigden, het is al weer even geleden dat we instemden met het voorstel van Kampen over dr. Rose. Ik hoop dat wat u zo-even hoorde u met mij dankbaar stemt: wat fijn voor Kampen, déze man op déze plek.

Dr. Rose, op 3 juli hebt u ons laten weten blij te zijn met de benoeming tot universitair hoofddocent. U spreekt daarbij de wens uit dat u met de kracht van de Geest van God het vertrouwen dat uit deze benoeming spreekt hoopt waar te maken.

Wij wensen u van harte deze kracht van de Geest toe. Dat Hij u mag leiden en zegenen.

Dan nog de tweede reden waarom wij van harte hebben ingestemd met uw benoeming en waarom wij er aan hechten u ook hier in ons midden te ontvangen: we willen daarmee aan de Theologische Universiteit laten zien, dat we van harte achter haar inspanningen staan een klassieke theologische opleiding te blijven. Klassiek in deze zin: het gaat niet zonder de klassieke en de bijbeltalen. Brongerichte theologie kan niet zonder theologen die zelf in staat zijn door te dringen tot de bron. De kerken zijn blij, dat u op dit punt goed voet bij stuk houdt. Doorgaan zo.

Hierna is het woord aan dr. Rose.

Preses, broeders en zusters,

ADAPA EN ABRAHAM - DE WERELD VAN HET OUDE TESTAMENT

De op 15 december 2007 overleden assyrioloog Jean Bottéro omschreef de godsdienstigheid van de bevolking van Mesopotamië als

een godsdienst zonder heilige Schriften, godsdienstige autoriteiten, dogma's, orthodoxie, orthopraxie, of fanatisme; het kende een sporadische evolutie, die gerelateerd was aan de cultuur waarvan het niet meer dan de weerspiegeling was, en aan de tijd en de gebeurtenissen.

Wat hier gezegd wordt over de religieuze wereld van Mesopotamië, geldt net zo goed voor die van Kanaän, ook al hadden de goden en godinnen daar andere namen: geen godsdienstige autoriteiten, geen dogma's en geen orthopraxie — en het lijkt ook een ideale godsdienst voor postmoderne mensen.

Het volk Israël zat er midden tussen, dat ene rare volk, met z'n ene God en zijn exclusieve pretenties. De godsdienstigheid van de buurvölker had telkens weer een enorme aantrekkingskracht. Het is een fascinerende wereld, ook voor mensen die er in een heel andere tijd en een heel andere cultuur studie van maken. In de cursus Akkadisch die het afgelopen jaar na (op dringend verzoek) een jaar verlenging werd afgesloten, had ik het voorrecht een gepromoveerde classicus in de collegebank te hebben. Het was een boeiende en onthullende ervaring voor deze student te ontdekken dat de Grieken en Romeinen niet alles zelf bedacht hebben.

In Nederland lijkt de studie van het Akkadisch een zachte dood te sterven. In de rest van de wereld staat het er iets beter voor, is mijn indruk. Wat er de afgelopen decennia gepubliceerd is, kun je zonder meer indrukwekkend noemen. Voor specialisten gaat het dan om edities van tot nu on gepubliceerde teksten en ook nieuwe edities van bekende teksten (b.v. het Gilgamesj-epos), en verder tekenlijsten, woordenboeken en grammatica's.

Voor mensen buiten het vakgebied, waaronder theologen, zijn vooral de bundels met up to date vertalingen van belang, zoals *COS — The Context of Scripture*, dat *ANET — Ancient Near Eastern Texts* vervangt. In de tijd dat *ANET* werd gepubliceerd paste het allemaal nog in één band. Voor *COS* zijn nu drie banden nodig.

En als klap op de vuurpijl: een aantal items uit deze lijst is digitaal toegankelijk, soms tegen betaling, soms helemaal gratis. Met ere moet hier vermeld worden het *Chicago Assyrian Dictionary*, gratis te downloaden van de site van The Chicago Oriental Institute. Dat scheelt niet alleen bijna een meter ruimte in de kast en een flinke hap in de portemonnee, maar het biedt ook ongeken de mogelijkheden voor het zoeken in dit woordenboek.

Een fascinerende wereld en tegelijk zo anders dan wat we weten van het volk Israël. Ik verschuil me voor het moment achter die woorden *zo anders*. Zo anders, hoe anders dan? Een beetje anders, of heel anders? Dat is de spannende vraag waar we nu al meer dan honderd jaar mee bezig zijn. De antwoorden lopen sterk uiteen.

Eigen uitgangspunten, overtuigingen en vooronderstellingen blijken een grote rol te spelen. Ze sturen de manier waarop je naar de gegevens kijkt. Ze kunnen helpen bij de waarneming, ze kunnen de waarneming ook vertroebelen. Iedereen loopt het risico door zijn uitgangspunten, overtuigingen en vooronderstellingen gehinderd te worden.

Dat geldt voor mensen voor wie het Oude Testament deel uitmaakt van de openbaring van God die voor hen het verlossende woord is, en ook het eerste en het laatste woord in hun leven. Het geldt net zo goed voor mensen die weinig of geen enkele persoonlijke en/of godsdienstige affiniteit hebben met het Oude Testament.

Het blijkt nog heel lastig te zijn teksten uit een andere cultuur en uit een andere tijd onbevangen te lezen. Dat is goed te illustreren aan een korte tekst, het *Adapa verhaal*. Het dateert uit het tweede millennium v.Chr. Het belangrijkste handschrift komt uit het 14e eeuwse Amarna, in Egypte (wat dus iets laat zien van de verspreiding van de tekst).

Het verhaal is gauw verteld. Adapa, trouwe priester van de god Ea in de tempel van Eridu, wordt op zee verrast door de Zuidenwind en gaat kopje onder. Hij spreekt een vervloeking uit en breekt daarmee de vleugel van de Zuidenwind. Anu, de oppergod, roept hem op het matje. Voordat hij voor Anu verschijnt, geeft Ea aan Adapa nauwkeurige en gedetailleerde instructies, die een goede afloop moeten garanderen.

Anu is zo onder de indruk van Adapa's verweer, dat hij besluit hem als een god te verwelkomen. Gehoorzaam aan de instructies van Ea weigert Adapa het brood en het water van leven dat Anu hem aanbiedt te gebruiken. Adapa verkeert namelijk in de veronderstelling, op grond van de instructies van Ea, dat dit het brood en het water van de dood is. Anu lacht veelbetekenend en stuurt Adapa weer terug naar de aarde. Hij is de onsterfelijkheid misgelopen.

William Hallo, iemand die zijn sporen verdiend heeft in het nadenken over methodiek in het vergelijken van teksten uit de Bijbel en uit het Oude Nabije Oosten, sluit de korte inleiding voorafgaand aan de vertaling in *COS* af met de woorden:

Deze mythe biedt een etiologie van de dood en dus een parallel met het verhaal van Adam in de Bijbel.

Hallo definieert een etiologie als "de verklaring van een actueel waargenomen stand van zaken met een beroep op een imaginaire eenmalige gebeurtenis in het verleden".

Naar mijn overtuiging leest Hallo het Adapa verhaal teveel vanuit Genesis 3. Als je het Adapa verhaal op zichzelf leest, roept Hallo's typering "etiologie van de dood" de nodige vragen op. Adapa is een inwoner van de stad Eridu. Met andere woorden: hij is niet iemand die aan het begin van de geschiedenis van de mensheid staat. Ook zijn er weinig of geen aanwijzingen dat wat Adapa overkomt beslissend is voor het lot van de mensheid als geheel.

De voorstelling dat een individueel persoon onsterfelijkheid geschonken wordt zonder dat dit gevolgen heeft voor de mensheid als geheel, is bekend in de Akkadische literatuur. Dit is precies wat

Atrachasis overkwam, de man die de zondvloed overleeft en vervolgens onsterfelijk wordt, samen met zijn vrouw, maar verder niemand.

Ook van de parallel met Adam blijft niet zoveel over. De overeenkomst wordt gezocht in de thema's eten en onsterfelijkheid. Aan de oppervlakte kun je inderdaad die thema's formuleren. Maar zo gauw je de diepte ingaat komen de levensgrote verschillen voor je te staan. De belangrijkste heeft te maken met gehoorzaamheid. Adam loopt de onsterfelijkheid mis door ongehoorzaamheid. Adapa is gehoorzaam en verspeelt daardoor zijn kans op onsterfelijkheid.

Intussen roept het verhaal wel de nodige vragen op over de opstelling van de goden die er een belangrijke rol in spelen. Waarom loopt het zo treurig af met Adapa? Is Anu Ea te slim af en wat betekent dat voor de reputatie van Ea als de god van de wijsheid? Of heeft Ea zijn vertrouweling Adapa misleid, om te voorkomen dat hij zijn priester kwijt raakt door promotie tot de wereld van de goden. En wat zegt dat dan weer over de welgezindheid van de goden?

Als ik het verhaal goed begrepen heb dan lijkt de conclusie onvermijdelijk dat de god Ea maar al te goed wist wat er zou gaan gebeuren tijdens het onderhoud met Anu, en dat hij Adapa een valse voorstelling van zaken heeft gegeven, met als gevolg dat Adapa de onsterfelijkheid en de verheffing tot de godenwereld misliep.

Zonder iets af te doen van mijn respect voor Hallo, meen ik — met anderen — te moeten concluderen dat de typering van het Adapa verhaal als een etiologie van de dood niet overtuigt, en dat het geforceerd is van een parallel met Adam te spreken.

Al met al is er nog steeds in de literatuur van het Oude Nabije Oosten geen overtuigende parallel gevonden voor het verhaal dat in de christelijke theologie “de zondeval” wordt genoemd. De woorden van de al eerder genoemde Bottéro van ruim twintig jaar geleden zijn nog steeds waar:

Tot op de dag van vandaag heeft niemand op overtuigende wijze ook maar het geringste spoor van een vergelijkbaar verhaal aangetoond, zelfs niet in de onuitputtelijke mythologische schatten van het oude Mesopotamië, waardoor de Yahwist of zijn voorgangers geïnspireerd zouden kunnen zijn geweest—vergelijkbaar met de manier waarop de auteurs van het exordium van het Priester Document iets ontleend hebben, hoe indirect ook, van de Babylonische cosmogonieën.

Hebreeuws

Het blijft de bestudering meer dan waard, die zo andere en tegelijk fascinerende wereld van het Oude Nabije Oosten. Maar de hoofdmoot van mijn werk aan de Universiteit is natuurlijk het Hebreeuws. Ik ben blij met strategische keuzes die de Theologische Universiteit op het terrein van de talen maakt: Talen voor Theologie. Ik zie het als mijn missie studenten voor te bereiden op een professionele en eerbiedige manier van het lezen van de Bijbel. Tot mijn eigen verbazing begint het — ook na dertien jaar — nog steeds niet te vervelen om elk jaar opnieuw met een groep vanaf nul te beginnen en ze te leren Hebreeuws te lezen en te schrijven.

Net als bij het lezen en vergelijken van teksten kunnen bij de studie van de Hebreeuwse grammatica vooroordelen en overtuigingen een hinderende rol spelen. Af en toe betrap ik mezelf daar ook op. Jarenlang heb ik mij enigszins verbaasd over een opmerking in de Hebreeuwse grammatica van João n–Muraoka, dat de woordgroep *mal'ak Yhwh* waarschijnlijk ook “een engel van de Heer” zou kunnen betekenen.

Het leek mij overbodig deze mogelijkheid serieus te overwegen. Dat veranderde toen ik me in de materie verdiepte en een aantal interessante ontdekkingen deed (die anderen al veel eerder hadden gedaan):

1. Vergelijking van beschrijvingen van identieke verhalen in verschillende bijbelboeken maakt het zonder meer duidelijk dat het bij *de engel van de HEER* om een gewone engel kan gaan. De engel die in II Kon. 19:35 “de engel van de Heer” genoemd wordt, is in hetzelfde verhaal in II Kron. 32:21 gewoon “een engel”. “De engel van de Heer” die aan Mozes verschijnt in een vlam in een brandende doornstruik (Ex. 3:2) wordt door Stefanus in Hand. 7:30 gewoon “een engel” genoemd.
2. De vertaalpraktijk in de *Septuaginta*, de oudste vertaling van het Oude Testament (in het Grieks), sluit hierbij aan. In een nieuw verhaal wordt de Hebreeuwse woordgroep de eerste keer weergegeven met “een engel van de Heer” daarna met “de engel van de Heer”. De NBV volgt deze vertaalpraktijk. Eenzelfde patroon vind je ook in verhalende gedeeltes in de

Griekse tekst van het Nieuwe Testament (bijv. in Matt. 1:20, zonder lidwoord, en 1:24, met bepaald lidwoord).

We hebben hier te maken met een bekend verschijnsel uit de Hebreeuwse grammatica: een personage is meteen al de allereerste keer dat hij in een episode wordt genoemd, grammaticaal bepaald (JM §137n). In andere talen, waaronder het Nederlands, en ook het Grieks, is zo'n nieuw personage de eerste keer grammaticaal onbepaald, en daarna bepaald.

M.a.w., zorgvuldige lezing van de tekst van de Bijbel maakt duidelijk, dat het onjuist is er van uit te gaan dat het bij de woordgroep *de engel van de HEER* om een specifieke engel gaat, of dat het telkens om dezelfde engel gaat. De identiteit van deze boodschapper moet in een concreet geval op grond van het tekstverband vastgesteld worden.

Inmiddels ben ik zelf al weer meer dan vijf jaar bezig met het ontwikkelen van een nieuwe lesmethode die naar ik hoop op een eigentijdse en aantrekkelijke manier studenten inleidt in de beginselen van de Hebreeuwse taal. Studenten die nu aan de opleiding beginnen hebben in de meeste gevallen een heel andere onderwijsachtergrond dan die van dertig jaar geleden. Daar kan ik als docent niet omheen.

De doelen die ik mij met deze lesmethode heb gesteld zijn de volgende:

1. het proces van kennismaken met de Hebreeuwse taal zo ordenen dat studenten al in een vroeg stadium teksten uit hun Hebreeuwse bijbel kunnen lezen (ik ben elk jaar weer licht euforisch wanneer we na een week of vijf de eerste verzen van de Bijbel "in het wild" — niet getemd door de kunstmatige wereld van het lesboek — kunnen lezen);
2. de studenten op zo'n manier naar de werkwoordsvormen leren kijken, dat de bouwstenen van die vorm een voor een hun informatie over wortel, stam, vorm, enz. prijsgeven;
3. het verwijderen van jargon dat niet in een leerboek Hebreeuws thuishoort, inclusief termen en begrippen uit de grammatica van talen die niets met Hebreeuws te maken hebben.

Het is een leerboek. Dat is wat anders dan een grammaticaal naslagwerk. Tijdens het schrijven heb ik telkens opnieuw de neiging moeten onderdrukken opsommingen te gaan maken. Ik heb me zelf moeten aanleren me te verplaatsen in de student, die een tekst voor zich heeft, en dan moet weten welk gereedschap hij moet gebruiken om de informatie in vormen en structuren open te leggen. Meerdere malen resulteerde die omscholing in een concept naar de prullenbak slepen en overnieuw beginnen.

De grootste uitdaging werd gevormd door de werkwoordsvormen. Ik heb een paar jaar proefgedraaid met een benadering die uiteindelijk niet ideaal was. Toen werd ik voor de uitdaging geplaatst in Kiev aan het seminarie in twee weken het Hebreeuwse werkwoord te kraken (stel je het voor: de docent geeft les in het Engels, dat simultaan vertaald wordt in het Russisch, en het gaat over Hebreeuws...). Die uitdaging heb ik aangegrepen om nog één keer overnieuw te beginnen. De toen gekozen benadering bleek een goede greep. Ik ben nu bezig de laatste plooiën uit die benadering glad te strijken. De studenten doen erg hun best me daar bij te helpen. Voor elke fout die een student ontdekt gaat er een euro in de pot, die aan het eind van de cursus bij de bakker een goede bestemming vindt.

Met de tweedejaars studenten lezen we op het moment Jozua 24. Ik heb dat hoofdstuk om een specifieke reden gekozen. In het moderne onderzoek worden grote delen van de geschiedenis van het volk Israël naar het rijk van fictie verwezen. David en Salomo worden gekortwiekt, de Exodus hangt als historische gebeurtenis in de lucht, Abraham is een legendarische figuur.

Wat mij was opgevallen bij lezing van Jozua 24 is hoe God in de eerste persoon de vroegste momenten uit de geschiedenis van zijn volk verhaalt: "ik heb jullie stamvader Abraham daar weggehaald", "Ik stuurde Mozes en Aäron", "Ik heb jullie voorouders uit Egypte bevrijd."

De Heer, de God van Israël, trekt de regie van deze gebeurtenissen naar zich toe en verbindt zijn geloofwaardigheid aan de geschiedenis die hij gemaakt heeft met zijn volk. Dat veeg je van tafel wanneer je deze gebeurtenissen tot niet historisch verklaart. En zo raak je ook kwijt dat deze God redt en bevrijdt.

Het is de altijd weer de moeite waard om goed te kijken naar de manier waarop de geschiedenis verhaald wordt en dat geldt ook in dit hoofdstuk. Kleine details zijn soms veelzeggend, maar je ziet ze zomaar over het hoofd.

Jullie voorouders woonden lang geleden ten oosten van de Eufraat. Het waren Terach en zijn zonen Abraham en Nachor. Ze dienden andere goden. Maar ik heb jullie stamvader Abraham daar weggehaald [...]

Abraham was een afgodendienaar, net als zijn vader en zijn broer. Hij is groot geworden in die wereld “zonder heilige schriften, godsdienstige autoriteiten, dogma’s, orthodoxie, orthopraxie, of fanatisme”.

Er bestaat een bijna onweerstaanbare drang het bijbelse beeld van Abraham te verfraaien. Dat heeft heel oude papieren. In het boek Jubileeën (tweede helft van de tweede eeuw v.Chr.) wordt het boek Genesis en de eerste helft van het boek Exodus opnieuw verteld.

Bij Abraham gaat het verhaal dan zo: de jonge Abram is nog maar een tiener wanneer hij afstand neemt van zijn vader als het gaat om de verering van afgoden (11:16). Een kleine vijftien jaar later stelt hij opnieuw kritische vragen aan zijn vader over de zinloosheid van de verering van afgoden en roept hij hem op de God van de hemel te aanbidden (12:1-8). Wanneer Abraham zestig jaar is steekt hij zonder dat iemand het in de gaten heeft de afgodentempel in brand (12:12-14). Het boek Jubileeën laat er geen twijfel over bestaan: Abraham was de eerste hervormer. Geen wonder dat God zijn keus op Abraham liet vallen.

Abraham was een afgodendienaar toen God hem kwam halen. Dat is geschiedenis. Abraham was al van kindsbeen aan een hervormer. Ook op die manier kun je van Abraham een legendarische figuur maken. De geschiedenis leert ons dat het een onverklaarbaar wonder is en blijft dat God afgodendienaars wegplukt uit hun bestaan en ze een nieuw leven geeft.

We hebben daar een mooi woord voor: *genade*. Misschien moeten we weer leren met twee woorden te spreken, net als de apostel Paulus dat deed: waar het hier om gaat is “de glorie van de genade” van God (vgl. Ef. 1:6). Als wij mensen het verhaal van Abraham in eigen woorden moeten weergeven dan wordt het zomaar een verhaal waarin Abraham de show steelt. Als we God aan het woord laten dan zien we dat hij het is die uitblinkt en zijn we onder de indruk van zijn genade.

Grammatica, genade en glorie. Wat mij betreft zijn dat de woorden die mijn werk aan de Universiteit blijven beheersen. Ik wil u als synode en het bestuur van de Universiteit danken voor het vertrouwen dat u in mij gesteld hebt.

Vervolgens richt de preses het woord tot dr. De Bruijne:

Hooggeachte professor De Bruijne, beste Ad,

Ongetwijfeld kent u de historie van uw leerstoel. Het was in februari 1967 dat een broeder in de kerkenraad van Leiden zei: ‘wil onze dominee in 2008 het woord kunnen richten tot een hoogleeraar ethiek dan moeten wij nu een voorstel doen aan de Generale Synode van Amersfoort, dat er een leerstoel ethiek moet komen’. En zoals dat in Leiden gaat, zinnige voorstellen worden altijd aangenomen. En zo is het gekomen.

Leiden pakte het grondig aan. Ik lees in de Acta van Amersfoort dat de kerkenraad er bij de synode op aandrong “één, zo mogelijk twee hoogleraren te benoemen, die een leeropdracht zullen hebben te ontvangen, gelegen in de dogmatisch-ethisch-philosophische sector”.

Amersfoort droeg de curatoren op een en ander met bekwame spoed nader te onderzoeken. Wat leverde het onderzoek op?

De Acta van de synode van Hoogeveen vertellen het ons. Blz.596: “Het hoeft nauwelijks betoog hoe belangrijk het is, dat “Kampen” via een aparte kathedraal aparte aandacht besteedt aan de brandende vragen van het christelijk leven. De leer geeft richting aan het leven. Ook de valse leer! De nieuwe theologie bracht een nieuwe moraal voort. Er wordt gesleuteld aan alle normen. De kerk, niet het minst haar jeugd, staat voor vragen als van de omgang der seksen en de homofilie, de verhouding van rassen en klassen, de geldbesteding en het gebruik van kernwapenen. Dat onze a.s. predikanten met deze vragen geconfronteerd worden en gewapend worden ... is van niet te onderschatten betekenis.”

Hoogeveen besloot de daad bij het woord te voegen en stelde een zesde leerstoel in. Uw voorganger, dr. Douma, werd de eerste hoogleeraar ethiek.

Al te lang heeft het er op geleken, dat hij ook de laatste is geweest.

Dat ligt niet aan u. U was er, toen u gevraagd werd prof. Douma op te volgen.

Maar de kerken waren er ook. Met allerlei vragen, discussies, hete hangijzers.

Niet alleen de universiteit deed een dringend beroep op u, eerst 'dit en dat en dat' aan te pakken, ook de kerken vroegen om het doordenken van en vervolgens voorlichting over allerlei vraagstukken. En een van uw valkuilen is nu eenmaal, dat u heel vriendelijk bent, niet graag nee zegt, en vooral dat u wat u doet er niet maar even bij doet. Het wordt grondig aangepakt. Ik ken u niet zo heel goed, maar weet dat u heel boos kunt worden op luie dominees. Die snel ach en wee roepen als er alleen nog maar een vraagteken gezet wordt bij oude vertrouwde antwoorden, maar zonder zelf de vragen die zich bij het lezen van de bijbel of vanuit de samenleving aan ons opdringen diepgravend te onderzoeken.

U begrijpt zo'n houding niet en kan er zelf absoluut niet mee leven.

Een vraagstuk moet van alle kanten worden bekeken. Antwoorden tot en met uitgetest, zijn ze echt houdbaar of niet?

En zo kwam het dat 'de eigen studie' al te vaak pas na al die andere zaken kwam.

De man die in menig kerkblad terecht al jaren professor wordt genoemd, was nog niet eens doctor. Tot na veel 'honger en ellende' Leidens ontzet volgde. Een promotie die er mocht wezen.

Dr. De Bruijne, de generale synode heeft er van harte mee ingestemd u te benoemen tot hoogleraar ethiek en spiritualiteit. Niet alleen omdat we nog altijd overtuigd zijn van de goede argumenten voor het instellen van deze leerstoel (daar hoort een professor op), maar ook omdat u zo'n stoel waard bent. We hebben u mogen leren kennen als een broeder met een diep geloof, met liefde voor God en zijn gemeente, met eerbied voor zijn woord, met een groot verstand en stimulerende denkkraft. Allemaal gaven van God waarvan wij hopen dat de kerken er nog lang van mogen profiteren.

Dat ik hier niet maar wat roep, wil ik ook in dit geval met een paar citaten bewijzen.

De Bruijne in 2004:

"Theologie begint in de band met God en moet daarin ook uitmonden. Een diepe 'affiniteit' met God zelf en ook aanhoudend gebed om de Heilige Geest zijn onmisbaar voor goed theologie."

En

"Het is niet passend als de theologie vooral bezig is met wat in de kerk niet actueel is, en intussen laat liggen wat zich daar wel voordoet. Anderzijds heeft de theologie als *wetenschappelijke* dienst hier wel een eigen verantwoordelijkheid. Zij moet *zelf* een visie vormen over de vraag *wat* relevant is. Theologie is geen 'huisideologie' aan de leiband van de kerk. Zij moet *zelf* betrokken zijn op die concrete werkelijkheid."

"Het leidt tot een angstige, zwijgende en irrelevante theologie als ze haar nek nooit uitsteekt, haar wetenschappelijke creativiteit laat doven, en vergeet dat zij *sympathetisch-kritisch* moet omgaan met de leer van de kerk. Of het voert tot een theologie die gangbare meningen mystificeert met wetenschappelijke poeha en zo mee schuldig wordt aan ideologisering van het denken binnen de kerken."

Poeha – daar heb je Ad die ook boos kan zijn.

Nog één citaat tenslotte:

"Christelijke en theologische ethiek moeten inzetten op het 'goede', zelfs verdiept tot het 'volkomene' in de zin van gelijkvormigheid aan Christus en God. Maar daarbij kunnen ze het niet laten. Ze dienen in veel situaties ook te zoeken naar het 'verantwoorde', bijvoorbeeld in de vorm van een compromis, een keus tussen twee kwaden of een manier om de invloed van de zonde te beteugelen. Het resultaat moeten wij dan niet 'goed' noemen, laat staan 'volkomen'. Maar ootmoedig geborgen in Christus' genade kunnen we er wel vrijmoedigheid toe vinden en het in de gegeven omstandigheden 'verantwoord' noemen."

Ik herken hier Douma. En verblijd me – bij alle verschil – over de geestelijke continuïteit op de zesde leerstoel van Kampen.

Een leerstoel waarvan wij hopen dat kerk en wereld er wel bij mogen varen.

Geve onze goede God u daartoe een vroom hart en nog heel veel denk- en werkkraft.

Hierna geeft ds. De Snoo het woord aan dr. De Bruijne.

Preses, geachte afgevaardigden, broeders en zusters,

1. PERSOONLIJKE INLEIDING

In ieder geval om één reden is het goed dat u mij benoemde tot hoogleraar ethiek en spiritualiteit. Nu kan ik eindelijk iets goedmaken. Twaalf jaar geleden sprak ik de synode van Berkel en Rodenrijs toe. Ik was benoemd als universitair docent en moest Professor Douma opvolgen. Het was onverwachts. In de ethiek was ik niet bijzonder thuis. En wij voelden ons als een vis in het water van een Rotterdamse pastorie. Met veel innerlijke strijd heb ik die benoeming aangenomen. En dat merkte je in mijn toespraak. Naar Kampen gaan voelde als je terugtrekken uit de frontlinies en voortaan gaan dienen bij de bevoorradingstroepen. Bovendien keek ik op tegen mijn leermeester Douma: had ik nog wel iets te doen? Was er wel ethiek na Douma? Ik relativeerde mijzelf als ethicus in spe en ging ver in zelfspot. Zo ver dat sommige afgevaardigden weliswaar in lachen uitbarstten maar zich tegelijk afvroegen of ze wel de goede benoeming hadden gedaan.

Vandaag is het anders. Nog steeds vind ik Douma van bijzonder formaat. Zelfs vaker dan in mijn eerste jaren besef ik dat ik langs andere wegen per saldo dichtbij hem uitkom. Maar intussen ben ik er wel achter gekomen dat er voor, rond en na Douma veel meer ethiek bestaat. En ik ben eigenwijs genoeg geworden om daar gretig in mee te doen.

Nog steeds besef ik hoe weinig ik van de ethiek weet. Hoe meer je dit landschap verkent, des te verder wijkt de horizon. Toch scharrel ik er dagelijks rond en vond ik zelfs een paadje dat me bij een promotie bracht.

Nog steeds trekt het front van het gemeentewerk in de stad. Maar ook bevoorradingstroepen blijken aan een front te staan en in dezelfde strijd. Bovendien heeft God mij bevestigd in mijn roeping. Vooral in dat licht beleef ik uw benoeming. Inhoudelijk verandert er niet veel. Het werk blijft gelijk. Zelfs de schrik die je voelt als iemand je ineens met 'professor' aanspreekt, kende ik al. Sommige ouderlingen kondigen bij de mededelingen van de kerkenraad steevast elke Kamper docent als professor aan. Gelukkig kunnen zij je daarbij tegelijk op subtiele wijze nederig houden. Onlangs werd ik als professor aangekondigd door een ouderling die er kennelijk goed over nagedacht had hoe hij het verschil in reliëf tussen mijn voorletters te lijf moest gaan. "Vanmorgen gaat voor professor A.L. Thijje de Bruijne."

Veel blijft dus zoals het was. Maar uw benoeming ontvang ik wel als een bevestiging van Gods roeping. Graag spreek ik nu anders dan destijds in Berkel openlijk uit dat ik er blij mee ben en deze van harte en zonder een spoor van terughoudendheid aanvaard. Ik hoop mij met alle energie die God me geeft aan deze taak te wijden.

In het vervolg van mijn verhaal vertel ik eerst hoe ik met mijn vakken bezig ben. Daarna zoek ik de verbinding met mijn voorganger, professor Douma en zeg ik iets over mijn eigen plaats in het midden van de kerken.

2. ETHIEK EN SPIRITUALITEIT

a. Ethiek vandaag

Hoe staat het er vandaag voor met de ethiek?

Wereldwijd zit het vak in de lift. Het leven werd steeds ingewikkelder. Ontwikkelingen gaan sneller dan de bezinning. Daardoor groeit de behoefte aan oriëntatie en zingeving. Ethiek lijkt deze te beloven en dat geldt ook voor spiritualiteit. Bedrijven trekken ethici aan. Opleidingen maken van ethiek een speerpunt. Door de wereld trekt een onafgebroken stroom van ethische publicaties over elk deelreïn van het leven. Met name in de Angelsaksische wereld blaast de theologische ethiek hierbij een gewaardeerd partijtje mee.

In Nederland ligt dit anders. Ethiek is ook hier booming, al schreef onze minister van onderwijs toen hij nog columnist was, dat hij ethici een vrij overbodige diersoort vond. Maar theologen tellen hier niet meer zo. Al jaren draai ik mee in de landelijke werkgroep 'theologische ethiek', een onderafdeling van de onderzoeksschool ethiek. De theologen timmeren regelmatig zelf aan de weg, maar tegelijk proef je dat anderen de wijsgerige ethiek beschouwen als de echte ethiek. Het aantal leerstoelen in de theologische ethiek neemt af en niet alleen door fusies zoals de totstandkoming van de Protestantse theologische universiteit. Theologische ethiek zit in de verdrukking. In de column van Plasterk waarop ik zojuist zinspeelde, laat hij weten dat de tijd van de zwartrok,

die ons als ethicus de bijbel duidde, achter ons ligt. Enerzijds spreekt daaruit waardering voor de theologische ethiek. Als je voor je keus tussen goed en kwaad bij de bijbel te rade gaat, is ethiek kennelijk minder overbodig. Maar anderzijds illustreert die opmerking dat de tijd van bijbel en theologische ethiek volgens velen voorbij is.

In het licht hiervan bent u als synode tegen de stroom opgeroeid door de vacante leerstoel ethiek in Kampen weer te laten bezetten. Wie bijbel en theologie een warm hart toedraagt, kan het alleen maar toejuichen. De levensdimensie van goed en kwaad, die het hele leven doordringt, en die vandaag zo breed aandacht trekt, komt alleen maar goed in beeld als wij intensief luisteren naar de bijbel en als de theologische verwerking van de bijbel voluit en op niveau in het gesprek betrokken raakt.

Iets vergelijkbaars geldt voor het terrein van de spiritualiteit. Een horde demonen kraakt vandaag het lege huis van westerse mensenharten. In die context komt het erop aan dat christenen zich laten vervullen door de Geest van God. Om zelf met God te leven en om onze zoekende omgeving te kunnen voorgaan, is de dienst van de theologie welkom.

b. Drie speerpunten

Deze context verklaart ook mijn accenten tot nu toe in de ethiek. Die komen ook voort uit persoonlijke interesse, maar die is toch gevormd door de seculariserende en nieuw religieuze context van vandaag. Ik hanteer bij de invulling van mijn vakken drie speerpunten:

Een eerste speerpunt ligt bij de vragen rond de roeping van christenen in de samenleving. Vanuit mijn werk in Rotterdam draag ik een sterk besef bij mij dat het echt veel verschil maakt of je beseft dat je in een niet meer christelijke samenleving verkeert die ook niet zomaar weer christelijk zal worden of dat je eigenlijk nog denkt en leeft vanuit een voorbij verleden.

Daardoor moet je opnieuw nadenken over de vraag of je als christenen politieke en maatschappelijke verantwoordelijkheden op je moet nemen, en zo ja met welk doel of ideaal, hoe en binnen welke grenzen. Daarover heb ik het meest gepubliceerd. Soms willen mensen dat ik meer doe aan allerlei concrete ethische thema's. Dat probeer ik ook wel. Toch blijkt juist deze achterliggende vraag bij de meeste thema's verschil te maken: van zondagsheiliging via samenwonen naar embryoselectie. Anderen verlangen dat ik meer intern-kerkelijke items aanpak, maar ik vind juist dat deze roeping van de kerk naar buiten toe vandaag zeker zo urgent is en juist allerlei interne discussies in het juiste perspectief kan trekken.

Bovendien kleurt die niet meer christelijke context ook de interne christelijke ethiek. Dat onze moraal onder druk staat van geldbesteding tot homoseksuele relatievorming, en van echtscheiding tot carrièreplanning heeft volgens mij te maken met het wegvallen van christelijk gekleurde maatschappelijke vanzelfsprekendheden. Daarop hebben we onbewust geleund. Daardoor kon de kerk zich te weinig profileren als een eigen samenleving onderweg naar het koninkrijk waarin we met vallen en opstaan een begin leren maken met de stijl van dat koninkrijk.

Daarmee ben ik bij het tweede speerpunt bij de invulling van mijn vakken: de geestelijke inbedding van de christelijke ethiek. De druk op de christelijke levensstijl in een niet meer christelijke samenleving valt niet zomaar te keren. Veel christenen vatten ethiek op als het destilleren van bijbelse gedragsregels die je vervolgens aan elkaar voorhoudt. Als je daar goed over doordent, zul je de juiste beslissingen nemen. Maar de praktijk leert anders. De meeste ethische keuzen komen helemaal niet voort uit zulke regels waar je met je verstand ja tegen zegt en vervolgens je wil in schikt. Je levensgeschiedenis, je opvoeding, de gemeenschap waarin je gevormd wordt, tradities en vooral de gesteldheid van je hart: die sturen je levensstijl.

Vandaar mijn sympathie voor, zeg maar, gemeente-ethiek. Een christelijke levensstijl lukt in een niet meer christelijke omgeving alleen als we in de kerk een herkenbare samenleving vormen waarin je elkaar meeneemt op de weg achter de Here Jezus aan. Vandaar ook mijn concentratie op wat er leeft in het mensenhart. Alleen als God dat hart verovert en Jezus er woont en de Geest daar diepe invloeden uitoefent, ontstaat er een christelijke levensstijl. Alleen dan kun je ook pas vruchtbaar denken over levensstijl. Daarom mijn reserve om als kerken zaken als echtscheiding, samenwonen en homoseksualiteit als het ware van buiten naar binnen te behandelen en op te lossen. Alleen in de bedding van een geestelijke vernieuwing in de hele kerk zal het mogelijk zijn rond zulke thema's weer overtuiging en toewijding te hervinden en boven moralistische controle-dwang en gemakzuchtige vrijblijvendheid uit te komen.

Natuurlijk is de beoefening van de omgang met God in de eerste plaats op zichzelf waardevol. Maar tegelijk is de verbinding van ethiek en spiritualiteit vandaag urgent, ter wille van de ethiek maar ook ter wille van de spiritualiteit. De beoefening van de vroomheid bedoelt niet mijn eigen geestelijke welbevinden, maar mijn herschepping naar het beeld van Christus. Overigens bedoelden ook onze voorouders in de tijd van de Reformatie met het begrip 'vroomheid' of 'pietas' tegelijk de beoefening van de omgang met God en de levensstijl.

Een derde speerpunt voor mijn ethische werk ligt bij de hermeneutische vragen rond de bijbel. Ook die staan niet los van onze veranderde context. Achteraf gezien lezen we de bijbel nogal eens vanuit een min of meer vanzelfsprekende christelijke context. Maar in de context van een niet meer christelijke samenleving, wankelen vanzelfsprekendheden. In de pastorale praktijk van de jaren '90 stuitte ik op de onmacht van veel christenen om overtuigende richtinggevende ethische conclusies uit de bijbel te trekken. Het kan zo, maar bij een andere uitleg ook anders. Moet je Bijbelse normen niet zien als bepaald door de andere cultuur van toen? Een vergaande relativisering rukt op, niet alleen onder jongeren, haast nog meer onder 40ers en 50ers. Anderen proberen dit tijt te keren met simplistisch Bijbelberoep en werken daarmee onbedoeld het relativisme in de hand. Voor deze vragen weglopen, is struisvogelpolitiek. Niet theologen in de kerken stellen ze al lang en vinden hun eigen antwoorden. Al mijn avonturen op het terrein van de ethische hermeneutiek komen voort uit een poging de vragen serieus te nemen maar dan niet om nog een duit in het relativistische zakje te doen. Juist om met nieuwe overtuiging in het licht van de bijbel te leven en te denken. Dit terrein heeft iets van glad ijs, en ik zal niet ontkennen dat ik wel eens flink ben uitgleden. Maar iedereen die schaatst weet het: juist wie durft, bewaart zijn evenwicht.

3. PERSOONLIJKE UITLEIDING

a. Op de schouders van Douma

Deze drie speerpunten leer ik steeds meer zien in verbinding met mijn voorganger en leermeester professor Jochem Douma. Al in Douma's werk steekt nuchterheid als het gaat over het karakter van de huidige samenleving en de christelijke roeping daarbinnen. Douma was één van de eersten die in vrijgemaakte kring de spiritualiteit weer onder de aandacht bracht, in artikelen in *De Reformatie* en in een pleidooi voor het klassieke vak 'ascetiek'. Douma breekt ook al een lans voor gemeente-ethiek en is daar in zijn boek 'christelijke levensstijl' eigenlijk ook mee bezig. En vanaf 1990 zette hij nieuwe stappen rond het schriftberoep in de ethiek. Vooral zijn aandacht voor het werk van de Heilige Geest daarbij beschouw ik nu als één van de vertrekpunten voor mijn latere bezinning.

Ik probeer echt niet overdreven aardig te zijn als ik zeg dat ik mijn eigen benoeming tot hoogleraar voor professor Douma haast net zo mooi vond als voor mezelf. Het was spijtig dat er in 1997 geen rechtstreekse opvolger stond en dat ik vervolgens ook niet zo opschoot met mijn promotie. Het is mooi dat die lijn nu toch gecontinueerd werd. Ik mag de leerstoel bezetten waaraan Douma allure gaf. Twaalf jaar geleden stond ik nog wat geïntimideerd in de schaduw van mijn voorganger. Nu weet ik me juist gestimuleerd om diepe intenties van zijn werk op de leerstoel voort te zetten.

b. Mijn plaats in de kerken

Tenslotte mijn plaats in de kerken. Anders dan in Berkel hield ik nu rekening met een benoeming. Toch was ik daarvan niet zeker. U had ook bezwaren tegen mij te behandelen. Zou ik voldoende vertrouwen hebben? In het licht daarvan bemoedigt uw benoeming mij. Ondanks alles spreken de kerken hun vertrouwen in mij uit. Toch wil ik dat niet misbruiken als zelfrechtvaardiging. Ik heb juist onderschat dat vertrouwen rond een functie in Kampen niet vanzelf spreekt. Als dominee kun je werken op basis van persoonlijk verkeer met vrijwel iedereen. Dan ontstaan hechte relaties, die ook wel wat kunnen lijden. Met 130000 kerkleden is die route voor een docent in Kampen uitgesloten. Wat dat betekent wanneer je graag uitdagingen oppakt, liefst geen geijkte paden gaat en onbekommerd dingen probeert, heb ik mijzelf te laat gerealiseerd.

Bovendien moet alle kritiek je tot zelfbeproeving brengen voor Gods aangezicht. Wie zal zichzelf doorgronden? Ook de beste intenties en ambities houden de structuur van het woord van de hoofdman: Ik geloof, kom mijn ongelooft te hulp. Ik denk dat ik dit moest schrijven. Maar wilde ik

misschien ook scoren, origineel zijn, flirten met het eigentijdse of weer wegduiken in het vertrouwde? Ik wil mij geven voor u en uw kerk. Of bedoelde ik ook mezelf? Ik vind het een echt probleem. Of creëer ik rookwolken rond de eenvoudige gehoorzaamheid? Als theologen ben je bezig met de kennis van God. Maar niemand kan God kennen als hij zichzelf niet kent. Dat is een klassieke ervaring uit de christelijke spiritualiteit. Augustinus zegt het, Bernard van Clairvaux herontdekt het, Luther leeft het voor, Calvijns institutie groeit uit deze inzet, latere gereformeerden en puriteinen analyseren dit geheim. Je kunt jezelf niet kennen als je God niet kent. Je kunt God niet kennen als je jezelf niet kent.

In heel de theologie maar zeker ook op deze leerstoel komt dat op je af. Niet meer zozeer mijn onervarenheid of weerstand, zoals 12 jaar geleden in Berkel. Maar dat zeker deze vakken niet buiten jezelf kunnen omgaan. Wie ethiek en spiritualiteit wil geven, moet spiritualiteit en ethiek ook leven. Ik kan alleen maar schuilen bij Christus. Alleen als Hij mij opzoekt en doorwoont, kan ik God en mijzelf kennen en zo kerk en samenleving dienen.

Tot slot geeft de preses het woord aan de rector, prof. dr. C.J. de Ruijter.

Preses,

Wat zijn we hier vanavond eigenlijk aan het doen? We begroeten twee collega's die van de synode een eervolle benoeming kregen. Maar ja, we kennen die twee intussen langer dan vandaag. Ze hebben hun vaste plek op de docentenvergadering. Je zit regelmatig met elkaar aan de koffie. En die ene is al 12 jaar zo ongeveer m'n buurman. Hoe doe je dat, twee bekenden begroeten? Dat was de vraag waar u me voor plaatste, voorzitter.

Eigenlijk ook wel een leuke uitdaging. Doorgaans wachten we met toespraken tot iemand afscheid neemt. Maar wat kan het stimulerend zijn om ook onderweg eens even stil te staan met elkaar. En dan als het ware elkaar even opnieuw te ontdekken. Want als je dat niet kunt sterft de onderlinge omgang wel af. Je ziet dat soms ook wel – dat een relatie dood gaat. Gewoon, doordat de een de ander niet meer echt met nieuwe ogen ziet. Je hebt die ander een plek gegeven in het cliché van alledag.

Dat zal ons bij jullie trouwens niet gauw overkomen, Wolter en Ad. Wie jullie kent weet dat de omgang met jullie geen last heeft van slijtage. Integendeel, zou ik zeggen. Ze vernieuwt zich. En dat is dus precies waar een begroeting op gericht is. Dat je ogen open gaan voor de ander en er ruimte komt voor een wezenlijke ontmoeting.

Dat je ogen niet voor het eerst voor die ander open gaan doet dan niet terzake. Een ander hoeft niet nieuw te zijn om hem te ontdekken. Nieuw en opnieuw mag in elkaars verlengde liggen.

Ik denk dat ik daarmee een punt aanraak dat jullie tweeën op een diepe manier verbindt. Ik ziet het in jullie functioneren als docent en collega. Wolter, bij jou is dat voor de buitenwereld misschien het meest verborgen. Veel gebeurt achter de deur van lokaal 2.

Daar begin je elk seizoen opnieuw aan die worsteling met die letters van rechts naar links. Voor veel van je studenten is het ook echt een worsteling. Niet voor niets hoort Hebreeuws vaak tot de laatste tentamens die afgelegd worden. Maar wat een creativiteit leg je aan de dag in het begeleiden van die worsteling. Creatieve mensen lopen niet weg voor angst, onzekerheid, twijfel en neerslachtigheid. Dat zegt een beroemde creativiteitsdeskundige. Laat ik hem nu ook even letterlijk citeren in een taal die jou ook al na aan het hart ligt: "Creative people do not run away from non being, but by encountering and wrestling with it, force it to produce being. They knock on silence for an answering music". Ik zou niet weten op wie dit meer van toepassing is dan op jou, Wolter. Je zoekt nieuwe wegen om die taal van de Bijbel te ontsluiten. Ik noem hier ook speciaal de nieuwe methode die je ontwikkelt voor het herkennen en benoemen van de werkwoordsvormen. Nieuw en opnieuw – het kenmerkt je werk. Zo lukt het je telkens om voor je leerlingen een nieuw perspectief te openen op wat God zegt.

Ook voor jou vind ik dat een treffende typering, Ad. Bij jou kijken er doorgaans wat meer mensen mee bij je werk. En dan word je vanzelf wel gewaar dat je geen cliché-theoloog bent.

Twee voorbeelden. Je hebt ons gediend met een nieuw encyclopedisch concept. Echt nieuw, maar

niet met de bedoeling om alles eens flink op de schop te nemen. Maar om eens opnieuw te kijken naar de opdracht om theologie te beoefenen als denkende dienst aan de kerk, en dat in deze tijd. En dan je bezinning op de ethiek. Was er nog een nieuw ethisch thema te vinden? Dat vroeg menig-een zich af bij je aantreden. En we zagen hoe jij je daardoor niet liet verlammen. Met kracht wierp je je op de vraag: Wat gebeurt er eigenlijk in een mens die het nieuwe leven voor God leert kennen? Er kwam een nieuwe benadering op gang. Niet om het ethische wiel uit te vinden, maar om opnieuw het werk van God te ontdekken. En straks bij je aantreden als hoogleraar zal er vast weer wat nieuws te genieten zijn.

Inderdaad, ik denk dat ik hier een punt aanraak dat jullie op een diepe manier verbindt. Dat reikt verder dan het feit dat jullie twee creatieve collega's zijn. Daar ligt een geestelijke band onder, die jullie verbindt en jullie aan ons. Uiteindelijk zoek ik daar toch het geheim van jullie functioneren. Jullie drijft geen vernieuwingszucht. Het is vertrouwen in Hem die wil dat we een nieuw leven zullen leiden.

En dat is nodig ook. Laat ik dat hier ook benadrukken. Voordat u denkt dat dit twee perfecte docenten zijn. Ik ga hun tekortkomingen niet breed uitmeten. Daar hebben we een functioneringsgesprek voor. En ik beloof u dat ik daar gebruik van maak waar nodig'.

Maar Wolter en Ad maken ook geen geheim van hun onvolmaaktheid. Ze verkeren onder ons in alle christelijke kwetsbaarheid. Juist zo laten zij zich als docent en collega kennen in een sterk verlangen naar God.

Ik wil u hartelijk danken, voorzitter, voor de kans die u vanavond biedt. Een kans om opnieuw naar twee collega's te kijken die ons tot en met vertrouwd zijn. Jullie, Wolter en Ad stimuleren ons telkens met nieuwe ogen op te zien tot God. Zo begroeten we jullie hartelijk, broeders. Moge Hij telkens zijn goedheid nieuw maken aan jullie en ons allemaal.

Artikel 104

16-05-2008

Revisieverzoek decharge

Voorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. brief van br. A. Capellen, d.d. 25 augustus 2006, waarin hij verzoekt om herroeping van het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 122, besluit 1, om deputaten-curatoren decharge te verlenen met daarbij de uitspraak dat deputaten-curatoren hun werk naar behoren hebben verricht en zorgvuldig en ter zake zijn ingegaan op ingediende bezwaren. Hij vraagt bovengenoemd besluit te vervangen door de uitspraak, dat de acht door br. Capellen aangevoerde bezwaren tegen de bijdragen van drs. A.L.Th. de Bruijne in *Woord op schrift* gegrond en rechtmatig zijn. Deputaten-curatoren hebben deze bezwaren weerlegd, reden waarom zij niet aan het verzoek van br. Capellen voldeden om drs. De Bruijne terug te roepen van zijn 'verkeerde weg' en 'dwalingen'. Br. Capellen heeft daarna gewacht op besluitvorming van de GS Amersfoort-C 2005 omdat eventuele afkeuring van het beleid van deputaten-curatoren een appèl van hem overbodig zou maken. Thans richt hij zich tot de Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 met zijn verzoeken als hiervoor vermeld;
2. brief van br. A. Capellen, Rotterdam, d.d. 23 augustus 2006, waarin hij revisie vraagt van het besluit van de GS Amersfoort-C 2005, Acta art. 122, besluit 2.1, tot aanscherping van het protocol voor bezwaren tegen mondelinge of schriftelijke uitlatingen van docenten van de Theologische Universiteit. Hij maakt bezwaar tegen de bepaling, dat tot uiterlijk één jaar na publicatie bezwaren kunnen worden ingediend, omdat in een gereformeerde kerk nooit in een dwaling berust mag worden.

Besluit 1:

het verzoek om revisie van het besluit tot decharge van deputaten-curatoren niet ontvankelijk te verklaren.

Gronden:

1. het verzoek van br. Capellen tot revisie van een besluit van de GS Amersfoort-C 2005 is in feite een verlaat bezwaar tegen het beleid van deputaten-curatoren, benoemd door de Generale Synode Zuidhorn 2002-2003. Klachten over hun optreden behoorden te worden ingediend bij de eerstvolgende generale synode, i.c. de GS van Amersfoort-C 2005. Br. Capellen heeft verzuimd zich met deze bezwaren te wenden tot deze synode, hoewel hij daartoe wel de gelegenheid had;
2. indiening van bezwaren bij een latere generale synode is alleen te verantwoorden als het gaat om feiten die ook pas later bekend zijn geworden. Dat is echter niet het geval.

Besluit 2:

het verzoek om revisie van het besluit tot aanscherping van het protocol voor bezwaren tegen mondelinge of schriftelijke uitlatingen van docenten van de TU af te wijzen.

Gronden:

1. een termijn van één jaar mag voldoende worden geacht om een dwaling te onderkennen;
2. het stellen van een termijn is nodig uit het oogpunt van rechtsbescherming van docenten;
3. de beperking tot uiterlijk één jaar na de gewraakte uitlating geldt alleen voor het indienen van bezwaar door kerken of kerkleden, zie het Statuut van de Theologische Universiteit, art. 13.6. Het College van Toezicht en speciaal de generale synode kunnen wel om gegronde redenen, ook naderhand ooit een nadere verklaring eisen van het gevoelen omtrent enig deel van de leer, vgl. Generale Synode Spakenburg-Noord 1987, Acta art. 95.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen. De deputaten curatoren blijven buiten stemming, evenals zij die ook in Amersfoort-Centrum aanwezig waren.

Artikel 105

16-05-2008

Appèl tegen uitspraken van deputaten-curatoren

Voorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. appèlschrift met bijlagen van br. M.A. Jonker en J.A. Karssenberg te Amersfoort, S.J. Driessen te Nijmegen, A.J. Flipse te Eindhoven en M.C. Flipse te Goes d.d. 21 februari 2008, waarin zij in appèl gaan tegen besluiten van het curatorium van de Theologische Universiteit inzake publicaties van dr. A.L.Th. de Bruijne.
De bezwaren van de broeders zijn tot tweemaal toe door het curatorium afgewezen (resp. d.d. 28 maart 2003 en 25 maart 2004). Appellanten beargumenteren het feit dat zij eerst nu in appèl gaan tegen de besluiten van het curatorium en niet al bij de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, door te wijzen op de in 2005 nog lopende procedure die zij met gelijke bezwaren aanspanden bij de Raad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Stad in 2002 en die eindigde met een uitspraak van de PS Holland-Zuid in 2007;
2. brief met bezwaarschrift van zr. S.T. Bolt, Assen, d.d. 21 februari 2008, waarin zij de synode verzoekt uit te spreken:
 - a. de uitspraak dat Genesis 1 niet historisch is – gedaan in het boekje GENESIS van prof. dr. J. Douma – is in strijd met de NGB art. 4 en 5.

- b. met een term 'uitwisseling van gedachten' wordt in het boekje GENESIS het zintuiglijk waarneembare spreken van de slang ter discussie gesteld. Dit is in strijd met art. 4 en 5 van de NGB.

Deze bezwaren diende zij eerder in bij de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005. Deze synode verwees haar volgens het Statuut van de Theologische Universiteit naar het College van Toezicht van de TU, dat haar bezwaren vervolgens afwees;

3. brieven van de brs. D.J. Bolt te Drachten, H.J. Flipse te 's-Gravenpolder en A. Mol te Goes d.d. 22 februari 2008, en br. H. Janson en F. van Pijkeren te Eindhoven en A. Hof te Best, d.d. 21 februari 2008, waarin zij bezwaar maken tegen uitlatingen van prof. dr. G. Harinck in een interview in het *Nederlands Dagblad* d.d. 26 januari 2008 en tegen de inhoud van de daarop volgende verklaring 'Nader gesprek op gereformeerde grond' (*Nederlands Dagblad*, 9 februari 2008, zie Bijlage 9.2) van dr. Harinck, de leiding van de Theologische Universiteit en het College van Toezicht van de bijzondere leerstoel ADC;
4. bezwaarschrift van de broeders A. Capellen en G. de Ruiters, d.d. 12 april 2008, waarin zij vragen in te stemmen met hun bezwaren tegen opvattingen van prof. dr. J. Douma, gepubliceerd in zijn boekje GENESIS en het *Nederlands Dagblad* d.d. 11 en 22 augustus 2007. Ook vragen zij het oordeel van het College van Toezicht aangaande hun bezwaarschrift af te wijzen. Hun bezwaren vatten zij als volgt samen:
- dr. Douma vindt het legitiem te spreken van een oerknal en een evolutionistische ontwikkeling van heelal en aarde (inclusief dat van het menselijk leven), op voorwaarde dat erkend wordt dat dit een door God geleid proces is;
 - dr. Douma laat een schepping in zes dagen los door Genesis 1 op te vatten als een geloofsgetuigenis in de vorm van een kadervertelling;
 - dr. Douma ontkent dat we de scheppingsdagen letterlijk moeten nemen omdat de schepping van het licht niet onafhankelijk van de schepping van zon, maan en sterren kan hebben plaatsgevonden.

Besluit 1:

het appèlschrift van de brs. Jonker, Karssenberg, Driessen, A.J. Flipse en M.C. Flipse tegen de uitspraken van het curatorium inzake publicaties van dr. De Bruijne niet ontvankelijk te verklaren.

Gronden:

- het appèl tegen de uitspraken van het curatorium had ingesteld moeten worden bij de eerstvolgende vergadering van haar opdrachtgever, in dit geval de Generale Synode van Amersfoort-Centrum-2005;
- dat appellanten hun bezwaren tegelijk voorlegden aan de kerk te Rotterdam-Stad was hun eigen keus, die hun geen bijzondere rechten verschaft op de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008.

Besluit 2:

het verzoek van zr. Bolt met betrekking tot publicaties van dr. Douma af te wijzen.

Gronden:

- het CvT heeft aangetoond, dat zr. Bolt de opvatting van prof. Douma inzake 'uitwisseling van gedachten' niet correct heeft weergegeven.
- zr. Bolt heeft de weerlegging van het College van Toezicht (CvT) niet op overtuigende wijze weersproken;

Besluit 3:

de bezwaren van de brs. Bolt, Flipse, Mol, Janson, Van Pijkeren en Hof met betrekking tot uitlatingen van dr. Harinck af te wijzen.

Gronden:

1. de gezamenlijke verklaring 'Nader gesprek op gereformeerde grond' van dr. Harinck, het College van Bestuur en de rector van de TU, deputaten Archief en Documentatie en het College van Toezicht van de leerstoel ADC zegt: "Door onomwonden met elkaar te spreken vonden we elkaar in onze liefde voor het Woord van de Here en voor de kerken. In deze setting erkende dr. Harinck dat onzorgvuldige formuleringen van hem en gebrek aan oog voor de kerkelijke context tot misverstanden hebben geleid omtrent zijn opvattingen. Hij betreurt dat en heeft dat niet beoogd". Het is niet juist om nu nog achter deze verklaring terug te gaan.
2. de verklaring wijst terecht op de persoonlijke setting van het bekritiseerde interview: dr. Harinck ontwikkelde in dit gesprek geen kerkelijk actieprogramma, maar sprak op een kwetsbare manier over zijn persoonlijke geloofsbeleving, waardoor gereformeerde overtuigingen helaas in diskrediet konden worden gebracht;
3. dr. Harinck heeft aan het College van Bestuur van de TU een afdoende toelichting gegeven naar aanleiding van terecht opgekomen vragen naar aanleiding van het interview in het ND van 26 januari 2008, neergelegd in de gezamenlijke verklaring van alle betrokkenen. Deze verklaring biedt zo voldoende basis om het door hem en de leiding van de Theologische Universiteit gevraagde vertrouwen te schenken, nu zij gezamenlijk hernieuwde verbondenheid aan Schrift en confessie uitspreken;
4. dr. Harinck en de leiding van de Theologische Universiteit hebben nadrukkelijk het voornemen uitgesproken met meer onderlinge eensgezindheid te zullen optrekken.

Besluit 4:

het verzoek van de brs. Capellen en De Ruiter om instemming met de bezwaren tegen publicaties van prof. dr. J. Douma en om afwijzing van het oordeel van het College van Toezicht daarover af te wijzen.

Gronden:

1. terecht heeft het College van Toezicht (CvT) de bezwaren onder Materiaal 4 niet in behandeling willen nemen, omdat ze jaren na publicatie van het betrokken boek GENESIS werden ingediend. De Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 heeft, om te voorkomen dat nog lange tijd na verschijning van een publicatie bezwaren worden ingediend, voor het indienen van bezwaren een termijn vastgesteld tot uiterlijk één jaar na de desbetreffende uitlating (Staat van de TU, art. 13.6). De broeders konden voordien deze termijn niet kennen, maar mochten wel in staat worden geacht om hun bezwaren met de nodige zorgvuldigheid, dat is binnen gepaste tijd, bij het curatorium bekend te maken;
2. terecht heeft het CvT gewezen op de essentie van de genoemde artikelen in het *Nederlands Dagblad* van prof. Douma. In deze artikelen voert prof. Douma niet een pleidooi om te spreken over een oerknal of een proces van evolutie, maar waarschuwt hij tegen het ondoordacht veroordelen van christenwetenschappers die bij hun onderzoek aanwijzingen ontdekken voor een oerknal of een bepaalde vorm van evolutie, en dat in hun publicaties verwerken, zonder daarmee het christelijk geloof in Gods schepping en onderhouding van de wereld aan te willen tasten;
3. terecht heeft het CvT de appellanten er op gewezen, dat gereformeerde theologen vaker hebben geworsteld met exegetische vragen rond Genesis 1, waarbij zij vasthielden aan het gezag van Gods woord en aan een totstandkomen van de wereld, waarbij God in alles de hand had. De ruimte voor een dergelijke worsteling heeft het college aan prof. Douma niet willen ontzeggen.

Bespreking besluiten algemeen

De commissie Utrecht heeft de besluiten voorbereid en geeft een korte toelichting. Allereerst wordt vastgesteld dat we de materie in een publieke zitting kunnen behandelen. Het gaat over de leer, hoewel er in het verlengde daarvan gemakkelijk personen kunnen worden beschadigd, zoals overigens in diverse publicaties ook is gebeurd. De woordvoerder, ds. Hoksbergen, dringt daarom aan op een

zorgvuldige formulering. De commissie heeft een kerkrecht deskundige van buiten de TU Kampen bereid gevonden om te adviseren.

Besluit 1

Wat betreft besluit 1 wordt gevraagd of er niet iets meer gedaan kan worden dan een afwijzen op formele gronden. Dan blijft de zaak boven de markt hangen. Kunnen we in de uitspraak niet inhoudelijk meer aansluiten bij wat het curatorium heeft gezegd? De synode kan dan nogmaals onderlijnen dat naar haar oordeel dr. De Bruijne een voluit gereformeerd theoloog is. De commissie antwoordt dat de synode van Amersfoort-C reeds uitvoerig op de materie is ingegaan. Dát is de belangrijkste reden om nu tot een niet-ontvankelijk te besluiten.

De vergadering is het hier mee eens. Wel wordt benadrukt dat hier vragen leven bij veel kerkleden en het een centraal punt in de theologie betreft: hoe lezen we de Bijbel? We zouden met een meer inhoudelijke weerlegging de kerken kunnen dienen. Dat kan niet als antwoord op het appèlschrift genoemd in besluit 1, maar het zou zinnig zijn na te denken over de vraag hoe we het materiaal dat er is richting de kerken kunnen communiceren. Het College van Toezicht heeft vanuit de Bijbel heldere antwoorden gegeven. Dat hoeft niet ergens in een map te blijven zitten. De commissie staat sympathiek tegenover deze suggestie en verzoekt het moderamen hierover met nadere voorstellen te komen.

Besluit 1 wordt met algemene stemmen genomen, waarbij de leden die ook lid waren van de GS Amersfoort-Centrum 2005 en de deputaten curatoren buiten stemming blijven.

Besluit 2

De bespreking van besluit 2 verloopt wat stroef. Inhoudelijk staat de vergadering wel achter het oordeel van de commissie, maar tegelijkertijd bestaat er onbehagen over de weinig concrete weerlegging van de bezwaren die door de indiener zijn verwoord. Hoe kan een vergadering oordelen als ze de stukken niet kent? Punt is juist dat zr. Bolt aangeeft dat haar punten onvoldoende weerlegd zijn door het curatorium. Dan wordt het een beetje welles – nietes als de vergadering nu uitspreekt dat wel overtuigend is aangetoond enz.

De commissie is niet overtuigd. Bij het besluit hoort ook het materiaal. Daarbinnen is inhoudelijk exact na te gaan wat het standpunt van het curatorium is geweest. Daar schaart de GS zich nu achter. Het is dus niet slechts een formeel antwoord, maar ook een inhoudelijke reactie, zonder dat deze inhoud inderdaad opnieuw in de gronden is geformuleerd.

Besluit 2 wordt met 18 stemmen voor, 7 tegen en 2 onthoudingen aanvaard. Twee leden, lid van het curatorium, blijven buiten stemming.

Bespreking besluit 3

Door verschillende sprekers wordt begrip geuit voor de bezwaren die genoemd worden tegen de uitlatingen van prof. Harinck. De punten die Harinck aangesneden heeft zijn wezenlijk van aard en de vraag moet gesteld worden waarom in een latere verklaring deze zaken niet teruggenomen zijn. Het betreft hier immers wel een docent aan de TUK. Er wordt wel gesteld in de gezamenlijke verklaring dat de TUK en dr. Harinck samen verder gaan in verbondenheid aan Schrift en Confessie, maar staan de uitspraken die de hoogleraar gedaan heeft hiermee niet op gespannen voet? Er wordt op deze wijze wel erg veel vertrouwen gevraagd. Een aantal leden wil best dat vertrouwen geven, met begrip voor de persoonlijke setting waarin het interview heeft plaats gevonden en bedenkend dat het beslist geen actieprogramma was, maar dat vertrouwen moet ook bewezen worden.

Anderen stellen dat ieder zo zijn persoonlijke gedachten zal hebben naar aanleiding van het interview – en wellicht gemengde gevoelens. Maar bepalend is niet langer het interview. Bepalend is de gezamenlijke verklaring die is gepubliceerd. Daar moeten we niet achter terug willen, hoe begrijpelijk dat ook is. Ook christelijke omgangsvormen vragen dat je niet iemand op zijn woorden pakt, hoe ongelukkig geformuleerd ook, maar luistert naar wat later uiteengezet wordt.

In zijn antwoord stelt de commissie dat er een indringend gesprek heeft plaatsgevonden met Harinck. Een openhartig gesprek waarin de verontrusting, zoals die ook tijdens deze vergadering naar voren is gekomen, duidelijk benoemd is. Het is zeker geen kwestie geweest van glad proberen te strijken. Integendeel – er is een indringend gesprek gevoerd.

De commissie onderstreept de opmerking die gemaakt is over het punt dat we te maken hebben met de verklaring – en niet met het interview. Maar had er niet iets teruggenomen moeten worden? Dat lijkt aantrekkelijk – maar de vraag is wat je daarmee opschiet. Wat is het meest waardevol? Iemand neemt gewoon iets terug – of je proeft elkaars nieren en weet hoe iemand over bepaalde zaken denkt? En kijk dan naar de verklaring. Daarin worden fundamentele uitspraken gedaan: van harte en zonder enige reserve erkent Harinck Jezus als de verlosser; wat betreft het omgaan met de Bijbel wordt het normatief karakter en de zeggingskracht volmondig erkend. Deze inhoud van de verklaring heeft de commissie gebracht tot het voorstel wat nu voor ligt.

Walinga dient een amendement in om grond 3 wat uit te breiden. Het staat er nu wat mager: de verklaring geeft voldoende basis ... Geef dat wat meer body door juist de door de commissie aangehaalde punten uit die verklaring op te nemen. Zijn amendement wordt door de commissie overgenomen.

De brs. De Boer en Zomer dienen een amendement in waarin aan grond 2 wordt toegevoegd dat door de uitlatingen van Harinck de gereformeerde leer in diskrediet kon worden gebracht. De commissie ontraadt dit amendement. Naar haar oordeel ga je dan terug naar het interview zelf en ga je zo voorbij aan de nadere verklaring. De indieners echter handhaven hun amendement. Ze proeven ook zelf wel de zekere dubbelheid, maar het amendement verwoordt inhoudelijk de ernst van de ontstane commotie.

In stemming komt het amendement De Boer/Zomer. Het wordt aangenomen met 21 voor, 6 tegen en 3 onthoudingen. Twee leden – deputaat curator – blijven buiten stemming. Hierna wordt het voorstel met 27 stemmen voor en 3 onthoudingen aanvaard. Ook hierbij bleven de deputaten curatoren buiten stemming.

Bespreking besluit 4

De bespreking van besluit 4 wordt, nadat de vergadering heeft vastgesteld op 16 mei dat er te weinig onderliggend materiaal aanwezig is, voortgezet op 20 juni. Ook wordt opgemerkt dat, wanneer we een kwestie als deze opvatten als een appèl, het goed zou zijn wanneer er ook een regeling voor aanwezig zou zijn. Er is wel geregeld in het Statuut van de TU dat in appèl gegaan kan worden bij het College van Toezicht, maar op welke manier een appèl vervolgens naar de GS kan gaan is niet helder. Een appèl vraagt een zorgvuldige voorbereiding, waarbinnen alle stappen die gedaan zijn inzichtelijk aan de vergadering worden voorgelegd.

Het aanvankelijke voorstel met de gronden van de commissie Utrecht, dat de vergadering te formalistisch achtte, is op 20 juni vervangen. De gronden sluiten nu meer inhoudelijk aan bij het oordeel dat door de Commissie van Toezicht is gegeven.

Bij de aanvang van deze ronde dient ds. Van der Laan een tegenvoorstel in. Inhoudelijk is hij het van harte eens met de afwijzing van het bezwaarschrift, maar hij zag graag een inhoudelijke beantwoording van de vragen die gesteld zijn. Er is altijd gepleit voor wetenschappelijke ruimte, maar de vraag mag gesteld of de in het verleden gevraagde en verleende ruimte dezelfde is als die hier aan de orde is. Wanneer we het bezwaar afhandelen als nu voorgesteld, blijven de vragen rondzingen. Het zou goed zijn als er een meer inhoudelijk antwoord gegeven werd door de CvT. Het CvT is daar ongetwijfeld toe in staat. Voorkom dat het voor blijvende onrust zorgt en geef heldere voorlichting.

De commissie is van oordeel dat wanneer deze weg gevolgd zou worden er een te grote last op de schouders van het CvT wordt gelegd. Bedenk dat het in eerste instantie gaat om uitlatingen van prof. Douma in twee columns in de krant – en dat eerdere publicaties daar in een later stadium bij betrokken zijn. Wanneer je er dan nu zo'n punt van gaat maken, doe je geen recht aan het juridisch vastgestelde uitgangspunt dat bezwaren binnen een redelijke termijn ingediend dienen te worden. Je scheidt dan een ongewenst precedent. Is het onderwerp daarmee definitief afgerond? Nee, het gesprek gaat door, maar niet in dit kader van appèl.

Besluit 4 wordt vervolgens met 1 stem tegen en 1 onthouding genomen. De deputaten curatoren blijven buiten stemming. Hiermee is het tegenvoorstel automatisch verworpen.

Ter afsluiting van de bespreking van de bezwaarschriften stelt de preses dat de synode opnieuw zijn vertrouwen in de mensen die werken aan de universiteit heeft uitgesproken. We moeten als kerken niet trachten te voorkomen dat er iets bedacht wordt aan een universiteit – dat mag je zelfs niet ver-

wachten! De docenten doen hun werk zorgvuldig en trachten antwoorden te geven op vragen die deze tijd stelt. Hij roept de kerken op zich niet van de wijs te laten brengen door boze tongen wanneer de synode een revisieverzoek afwijst of zich aansluit bij een besluit van een mindere vergadering. Dat zijn geen hamerstukken, maar dat doet een synode voor het aangezicht van de Heer. Hij is getuige van wat we doen en hoe we het doen. Voor Hem en de kerken leggen we deze besluiten neer.

Artikel 106

20-06-2008

Bezwaarschrift Capellen/De Ruiter

Voorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

bezwaarschrift van de broeders A. Capellen en G. de Ruiter, d.d. 12 april 2008, waarin zij vragen in te stemmen met hun bezwaren tegen opvattingen van prof. dr. J. Douma, gepubliceerd in zijn boekje GENESIS en het *Nederlands Dagblad* d.d. 11 en 22 augustus 2007. Ook vragen zij het oordeel van het College van Toezicht over hun bezwaarschrift daarover af te wijzen. Hun bezwaren vatten zij als volgt samen:

- d. dr. Douma vindt het legitiem te spreken van een oerknal en een evolutionistische ontwikkeling van heelal en aarde (inclusief dat van het menselijk leven), op voorwaarde dat erkend wordt dat dit een door God geleid proces is;
- e. dr. Douma laat een schepping in zes dagen los door Genesis 1 op te vatten als een geloofsgetuigenis in de vorm van een kadervertelling;
- f. dr. Douma ontkent dat we de scheppingsdagen letterlijk moeten nemen omdat de schepping van het licht niet onafhankelijk van de schepping van zon, maan en sterren kan hebben plaatsgevonden.

Besluit:

het verzoek van de brs. Capellen en De Ruiter om instemming met de bezwaren tegen publicaties van prof. dr. J. Douma en om afwijzing van het oordeel van het College van Toezicht daarover af te wijzen.

Gronden:

1. terecht heeft het College van Toezicht (CvT) de bezwaren onder Materiaal 4 niet in behandeling willen nemen, omdat ze jaren na publicatie van het betrokken boek GENESIS werden ingediend. De Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 heeft, om te voorkomen dat nog lange tijd na verschijning van een publicatie bezwaren worden ingediend, voor het indienen van bezwaren een termijn vastgesteld tot uiterlijk één jaar na de desbetreffende uitlating (Statuut van de TU, art. 13.6). De broeders konden voordien deze termijn niet kennen, maar mochten wel in staat worden geacht om hun bezwaren met de nodige zorgvuldigheid, dat is binnen gepaste tijd, bij het curatorium bekend te maken;
2. terecht heeft het CvT gewezen op de essentie van de genoemde artikelen in het *Nederlands Dagblad* van prof. Douma. In deze artikelen voert prof. Douma niet een pleidooi om te spreken over een oerknal of een proces van evolutie, maar waarschuwt hij tegen het ondoordacht veroordelen van christenwetenschappers die bij hun onderzoek aanwijzingen ontdekken voor een oerknal of een bepaalde vorm van evolutie, en dat in hun publicaties verwerken, zonder daarmee het christelijk geloof in Gods schepping en onderhouding van de wereld aan te willen tasten;
3. terecht heeft het CvT de appellanten er op gewezen, dat gereformeerde theologen vaker hebben geworsteld met exegetische vragen rond Genesis 1, waarbij zij vasthielden aan het gezag van Gods woord en aan een totstandkomen van de wereld, waarbij God in alles de hand had. De ruimte voor een dergelijke worsteling heeft het college aan prof. Douma niet willen ontzeggen.

Bespreking

De kern van de bespreking ligt in een tegenvoorstel van ds. Van der Laan. Hij vindt dat er inhoudelijk te weinig weerwoord wordt gegeven. Het College van Toezicht moet best in staat geacht worden hier een helder verhaal over te schrijven. Er staan allerlei vragen in het bezwaarschrift die breed leven. Hij is het grondig oneens met de conclusies van de inzenders, maar vraagt breder rekenschap. Je kunt wel spreken over wetenschappelijke ruimte, maar wat is dat dan? Verantwoordt maar waarom Douma wettige keuzes maakt.

De commissie Utrecht, die het voorstel heeft voorbereid, ziet dit niet als een reële optie. De weg die de commissie kiest wordt verdedigd met het feit dat de directe aanleiding voor het bezwaarschrift gevormd wordt door een paar columns in een krant. De zaken uit de tijd daarvoor zijn door appellanten vervolgens hierbij betrokken. Terwijl die publicatie dateert van vele jaren terug. Appellanten mochten derhalve in staat geacht worden om in een eerder stadium aan de bel te trekken indien ze dat nodig achtten. De commissie acht het onjuist om naar aanleiding van die columns hier een grote zaak van te maken en het curatorium te belasten met een antwoord. Dat betekent niet dat de commissie zegt: we hebben alle antwoorden. De vraag is of we die antwoorden moeten zoeken op dit moment en in het kader van dit appèlschrift. De commissie zegt daar nee tegen. Daarmee stemt de commissie overeen met de CvT, die ook zelf aangeeft dat het gesprek over dit onderwerp nog niet is afgerond.

Het voorstel van de commissie wordt vervolgens met 1 stem tegen aanvaard, waarmee het tegenvoorstel automatisch is verworpen. De leden van de CvT blijven buiten stemming.

Deputaten studiefinanciering art. 19 KO

Artikel 107

05-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten studiefinanciering art. 19 KO

Voorstel: deputaten studiefinanciering/College van Bestuur TU

Materiaal:

1. rapport van deputaten ad art. 19 KO;
2. brief van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit (TU) d.d. 16 september 2008.

Besluit 1:

het beleid van deputaten goed te keuren, met dien verstande dat kennis is genomen van het oordeel van BDO Walgemoed CampsObers Accountants over de jaren 2004, 2005 en 2006.

Grond:

uit de bevindingen blijkt dat, afgezien van een onzekerheid m.b.t. de volledigheid van de van ex-studenten ontvangen terugbetalingen, de jaarrekeningen een getrouw beeld geven van kapitaal en resultaat van het deputaatschap.

Besluit 2:

de Regeling Studiefinanciering dusdanig te wijzigen dat reguliere studenten worden uitgesloten en studenten aan de vooropleiding en de zogenaamde zij-instromers op voldoende financiële steun kunnen rekenen.

Grond:

aanpassing van de Regeling Studiefinanciering geeft aan studenten die eerder een andere opleiding hebben gevolgd (zij-instromers) en aan studenten van de vooropleiding een grotere financiële zekerheid met betrekking tot de studiefinanciering. Hierdoor worden mogelijke financiële belemmeringen die een studie aan de ThUK in de weg kunnen staan, weggenomen.

Besluit 3:

deputaten de opdracht te geven om een financiële regeling te maken en te implementeren voor studenten die een studieprogramma volgen om naar artikel 8 KO predikant te worden.

Grond:

deze kandidaten kunnen zich tot dusver niet beroepen op de Wet op de Studiefinanciering, noch op de financiering door deputaten. Het is wenselijk dat deze groep ook een beroep kan doen op financiële mogelijkheden.

Besluit 4:

de boekengeldtoelage af te schaffen en uit de Regeling Studiefinanciering te halen.

Grond:

er wordt te weinig gebruik van de toelage gemaakt om nog langer financiële reserves achter de hand te houden. De doelstelling dat de regeling dient om een basisbibliotheek op te bouwen wordt niet gehaald.

Besluit 5:

de Regeling Studiefinanciering aan te passen zodat de afschrijvingstermijnen van schulden gelijk worden getrokken. Zowel de afschrijving van het boekengeld als de studiefinanciering door deputaten wordt over tien jaar tijd afgeschreven.

Grond:

In de Regeling is opgenomen dat als een student predikant wordt binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland, zijn schuld in geleidelijke termijnen wordt afgeschreven. In de Regeling wordt onderscheid gemaakt in de afschrijvingstermijn van het boekengeld en van de studiefinanciering. De afschrijving vindt respectievelijk plaats in tien jaar en vijftien jaar. Het is administratief gezien eenvoudiger om dit gelijk te trekken.

Besluit 6:

deputaten te ontheffen van de taak om jaarlijks een of meer gesprekken te voeren met de studenten die financiële steun ontvangen naar art. 19 KO en de desbetreffende bepaling in art. 11 van de Instructie van deputaten buiten werking te stellen.

Gronden:

1. door de nauwe samenwerking met de TU kan er een einde komen aan de afzonderlijke gesprekken van deputaten met de ontvangers van studiefinanciering naar art. 19 KO. De studievoortgangsgesprekken vinden immers reeds bij de TU plaats;
2. de docentenvergadering van de TU behoudt in dezen haar eigen taak en bevoegdheden;
3. bij de beoogde nieuwe organisatiestructuur komt de Instructie van deputaten te zijner tijd te vervallen. In het licht daarvan kan nu volstaan worden met het buiten werking stellen van art. 11 van de Instructie.

Besluit 7:

1. deputaten op te dragen hun werkzaamheden vóór de eerstvolgende synode af te bouwen en hun taken over te dragen aan het 'Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen';
2. hierbij op te richten het 'Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen' (verder: Bureau Studiefinanciering) als een zelfstandig onderdeel van de kerken overeenkomstig art. 2: 2 Burgerlijk Wetboek;
3. te bepalen dat het Bureau Studiefinanciering is belast met de uitvoering van de financiële steunverlening naar art. 19 KO;
4. deputaten op te dragen in nauwe samenwerking met het College van Bestuur van de TU het conceptstatuut voor het Bureau Studiefinanciering gereed te (doen) maken, dit ter goedkeuring voor te leggen aan de Raad van Toezicht van het Bureau Studiefinanciering en vervolgens ter vaststelling voor te leggen aan de eerstvolgende synode;
5. de Raad van Toezicht van de TU tevens aan te wijzen als de Raad van Toezicht van het Bureau Studiefinanciering;
6. de Commissie van Beroep voor de TU tevens aan te wijzen als onafhankelijke beroepsinstansie terzake besluiten, handelingen en weigeringen daartoe van het Bureau Studiefinanciering;

Gronden:

1. de oprichting van een Bureau Studiefinanciering voorziet in een juridisch zelfstandige entiteit, die toch praktisch zo dicht mogelijk bij de TU staat;
2. de specifieke kennis die vereist is om de continuïteit van de financiële steunverlening ad art. 19 KO te waarborgen kan beter gegarandeerd worden vanuit een vaste administratieve omgeving;
3. het toezicht op het Bureau Studiefinanciering resp. de beroepsmogelijkheid bij de Commissie van Beroep waarborgen een zorgvuldige uitvoeringspraktijk.

Besluit 8:

1. deputaten op te dragen zich nog tot de eerstvolgende synode, of zoveel eerder als mogelijk is, bezig te houden met het innen van schulden, tot op enig moment een status quo is bereikt, waarin de restschulden kunnen worden overgedragen aan het Bureau Studiefinanciering;
2. deputaten voorts op te dragen een nauwe samenwerking en regelmatige afstemming met de TU na te streven bij de afbouw van hun werkzaamheden en de opstart van het Bureau Studiefinanciering;
3. ook in de toekomst een afzonderlijk quotum te blijven vaststellen voor de financiële steunverlening ad art. 19 KO.

Gronden:

1. de afbouw van de werkzaamheden van deputaten en de opstart van het Bureau Studiefinanciering vereist een goede coöperatie;
2. het Bureau Studiefinanciering is belast met de uitvoering van art. 19 KO en heeft daarvoor een eigen quotum van de kerken.

Besluit 9:

het quotum voor 2009, 2010 en 2011 vast te stellen op respectievelijk € 130.000,--
€ 180.000,-- en € 190.000,--.

Bespreking besluiten 1 tot en met 5

De bespreking wordt bijgewoond door de deputaten D.M. Nieuwenhuis en T.C. Snip-Jonkman. De preses attendeert op het feit dat dit een historisch moment kan worden indien de voorstellen van deputaten worden aanvaard het werk van het deputaatschap onder te brengen bij de Theologische

Universiteit. Dan zijn ze voor het laatst ter vergadering en wordt de verantwoordelijkheid voor de financiering van studenten weer teruggelegd bij de Theologische Universiteit zelf.

Vanuit de vergadering komen kritische geluiden als het gaat om het onderbrengen van het deputaatschap binnen de TUK. Allereerst gebeurt het werk nu door vrijwilligers, straks moet er 0,2 fte voor gereserveerd worden. Is dat nodig? Verder is er binnen het deputaatschap in de afgelopen jaren brede knowhow opgebouwd op dit terrein. Die ben je kwijt en is de TU in staat dit zomaar over te nemen? Deputaten voerden tot op heden ook gesprekken met de studenten. Wie gaat dat nu doen? Docenten van de TU? En ontstaat daardoor niet een ongezonde verwevenheid tussen de financiering van een student en de beoordeling van zijn resultaten door de TU?

Deputaten antwoorden dat het punt van de knowhow betrekkelijk is: om de negen jaar treden deputaten af en juist daarom is het beter die knowhow onder te brengen in een vaste organisatiestructuur. De kosten die daar tegenover staan moet je relateren aan het voordeel van de continuïteit. Dat het een dag in de week kost ligt met name daaraan dat we te maken hebben met een bewerkelijke groep. Het zijn juist de studenten die buiten de WSF 2000 vallen: zij-instromers, toekomstige predikanten art. 8 etc. Voor de normale student, die om welke reden dan ook vertraging oploopt, zijn er voldoende opvangmogelijkheden binnen de WSF.

Wat betreft de gesprekken: voorheen ging dat inderdaad vaak over de motivatie, nu betreft het gesprekken over de voortgang van de studie en de financiering daarvan. De kans dat er een ongezonde vermenging zou komen tussen financiering en beoordeling achten deputaten klein. Er bestaat een goede regeling met rechten en plichten die daartegen waakt.

Tegen het voorstel de boekengeldregeling af te schaffen ontstaat enige oppositie. Het blijft van belang volgens een aantal sprekers dat de studenten een basisbibliotheek opbouwen. Moet dat wijken tegen de fauteur van de zij-instromers en studenten aan de vooropleiding?

Deputaten geven aan dat van de boekengeldregeling weinig gebruik gemaakt wordt. De oude idee dat predikanten significant meer boeken nodig hebben dan andere studenten is ook achterhaald. Boeken vormen in deze cultuur verder maar een beperkt middel om informatie beschikbaar te hebben, denk aan internet. Wat het punt van de vooropleiding betreft: in de opzet van de Kamper studie maakt deze een essentieel onderdeel uit van het studieprogramma, terwijl er geen financiering vanuit de WSF voor beschikbaar is. Daar zul je dus iets voor moeten regelen. Een euro kun je maar eenmaal uitgeven.

Hebben deputaten, nu ze voorstellen daar een aparte regeling voor te maken, redenen om aan te nemen dat het aantal predikanten, dat naar art. 8 KO geroepen wordt, toeneemt? En is in besluit 2 voldoende gedefinieerd wat een 'reguliere' student is? Deputaten zeggen op het laatste punt toe dit in de uitwerking nader te preciseren. Wat artikel 8 betreft: er komen meer aanvragen binnen dan voorheen. Deputaten gaan daar pragmatisch mee om. Vragen over de wenselijkheid van deze instromers zijn niet aan deputaten te beantwoorden, dat is aan de kerken. Wel passen ze binnen de doelgroep: ondersteuning van studenten die geen gebruik kunnen maken van de WSF 2000.

Na de bespreking geeft de preses de besluiten afzonderlijk in stemming.

De besluiten 1, 3 en 5 zijn met algemene stemmen genomen, dat geldt ook besluit 2 met het voorbehoud dat in de regeling heldere formuleringen worden gekozen. Besluit 4 is genomen met 6 stemmen tegen en 1 onthouding.

Bespreking besluiten 6 tot en met 8

De besluiten 6 tot en met 8 worden besproken in aanwezigheid van twee leden van het College van Bestuur van de TU: mr. P.T.Pel en D. Laan. De eerste licht de voorstellen even toe. Deputaten art. 19 KO hadden voorgesteld om hun werk af te bouwen en onder te brengen bij de TU. Daarbij was vanuit de vergadering opgemerkt dat voorkomen moet worden dat binnen de TU-organisatie mensen verschillende petten dragen: zowel beoordeling van de studie als beoordeling van de portemonnee. Onderbrengen van het werk in een stichting is geen goed plan. Dat is een organisatievorm die deputaten liever niet zien op kerkelijk terrein. Er is daarom gekozen voor een apart bureau, dat een zelfstandige rechtspositie krijgt. Eventuele conflicten kunnen worden voorgelegd aan het nieuwe College van Bestuur dat na 1 januari er zit. De hele operatie zal weinig tijd kosten, schatten deputaten art. 19

KO in. Voor (waarschijnlijk ruim voor) de volgende GS zal een en ander zijn beslag hebben kunnen krijgen.

Er komt slechts een paar korte vragen naar aanleiding van het voorstel. Moeten naast het concept-statuut ook de uitvoeringsbepalingen niet door de synode worden vastgesteld? Anders loopt de synode immers het risico dat een blanco cheque wordt afgegeven. Verder werd in het oude voorstel van deputaten art. 19 een taakverzwaring benoemd bij de TU van 0,2 fte. Dat lijkt hier verdwenen.

Deputaten geven aan dat er materieel in de uitvoeringsregeling niets verandert. Er behoeft daarom ook geen apart synodebesluit over genomen te worden. In de toekomst zal deze uitvoeringsregeling worden vastgesteld door de Raad van Toezicht van de TU. Uit efficiencyoverwegingen is het niet raadzaam dat door de synode te laten doen. Mochten er gekke dingen gebeuren dan kan de synode altijd de RvT ter verantwoording roepen.

Of en hoeveel tijd het de TU gaat kosten is op dit moment niet aan te geven. Het Bureau Studiefinanciering besteedt het bureauwerk uit aan de TU. Voorlopig zal dat binnen de formatie gedaan moeten worden. Mocht dat niet lukken dan zal er een voorstel voor gemaakt dienen te worden voor de volgende GS.

Oud. Greving dient een amendement in waarin hij voorstelt dat de uitvoeringsregeling door de synode dient te worden vastgesteld. De kerken betalen – het zijn ook de kerken die de budgetten vast moeten stellen. Deputaten geven aan geen behoefte te hebben aan deze amendering. De synode stelt de budgettaire kaders vast. Hoe dit in de praktijk concreet ingevuld wordt moeten we overlaten aan de diverse instanties.

Het amendement Greving wordt in stemming gegeven en met 27 stemmen tegen, 3 voor en 3 onthoudingen verworpen. Daarna zijn de besluiten 6 tot en met 8 in stemming. Ze worden genomen met 1 onthouding.

Artikel 108

10-10-2008

Benoeming deputaten studiefinanciering art. 19 KO

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten studiefinanciering art. 19 KO:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>
G.A. Kamps, Ermelo	2011
D.M. Nieuwenhuis, Zuidlaren	2011
H.J. Meijerink, Houten	2011
C.W. Mossel, Baflo	2011
T.C. Snip-Jonkman, Sappemeer	2011